

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

Kontrola sexuální kriminality

Bakalářská práce

Control of sexual crimes

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Tomáš NAJMAN

AUTOR PRÁCE

Tomáš MRÁKA

PRAHA

2023

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval především panu Mgr. Tomáši Najmanovi za odborné vedení mé práce, za čas, který mi věnoval v rámci konzultací a v neposlední řadě za jeho cenné rady a připomínky. Dále pak také všem, kteří mě v psaní práce podporovali.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 10. března 2023

Tomáš MRÁKA

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá kontrolou sexuální kriminality z kriminologického pohledu. V první části vymezuje pojem sexuálního trestného činu z hlediska kriminologické i juristické terminologie a uvádí jejich rozsah, dynamiku a strukturu v České republice. Druhá kapitola vymezuje kontrolu sexuální kriminality, ohlíží se za jejím vývojem a přibližuje její mezinárodní aspekty. Třetí kapitola rozebírá prevenci sexuální kriminality v Česku, primární, sekundární a terciární přístupy a prevenci u sexuálních deviantů. Čtvrtá kapitola pojednává o represí sexuální kriminality, české trestní politice a sankcích ukládaných sexuálním delikventům. Podrobně také rozebírá problematiku terapeutické kastrace. Poslední kapitola je věnována analýze trestů ukládaných za sexuální delikty v České republice.

Klíčová slova

kontrola kriminality * sexuální kriminalita * prevence kriminality * trestní represe * terapeutická kastrace * sexuální násilí * znásilnění * pohlavní zneužití

Annotation

This bachelor thesis is concerned with the control of sexual crimes from the perspective of criminology. The first part of the thesis defines sexual crime criminologically and legally. It also shows incidence of sexual crimes and its change and structure in Czechia. The second chapter describes control of sexual crimes along with its history and international components. The third chapter examines prevention of sexual crimes in Czechia, primary, secondary and tertiary approaches and specific methods regarding sexual deviants. The fourth chapter discusses sexual crimes penalization in Czechia, the criminal justice policy, sanctions imposed on sexual delinquents and the topic of therapeutic castration. Last chapter is dedicated to analysis of punishments for sexual crimes in Czechia.

Keywords

crime control * sexual crimes * crime prevention * criminal repression * therapeutic castration * sexual violence * rape * sexual exploitation

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	7
ÚVOD.....	9
1 SEXUÁLNÍ KRIMINALITA.....	11
1.1 Výklad některých pojmů	11
1.1.1 Sexuální kriminalita a mravnostní kriminalita.....	11
1.1.2 Sexuální deviace	13
1.1.3 Sexuální násilí	14
1.2 Sexuální trestné činy.....	15
1.2.1 Znásilnění.....	15
1.2.2 Sexuální nátlak.....	18
1.2.3 Pohlavní zneužití	21
1.2.4 Soulož mezi příbuznými	23
1.2.5 Vražda sexuální.....	24
1.2.6 Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	24
1.2.7 Svádění k pohlavnímu styku.....	25
1.3 Fenomenologie sexuální kriminality	26
1.3.1 Rozsah a dynamika sexuální kriminality v ČR.....	27
1.3.2 Struktura pachatelů sexuální kriminality v ČR	32
2 KONTROLA SEXUÁLNÍ KRIMINALITY	33
2.1 Pojem kontrola	33
2.1.1 Sociální kontrola.....	33
2.2 Kontrola kriminality.....	34
2.2.1 Preventivní strategie.....	35
2.2.2 Represivní strategie.....	38
2.3 Historický vývoj kontroly sexuální kriminality.....	41

2.4	Mezinárodní aspekty kontroly sexuální kriminality	45
2.4.1	Organizace spojených národů	45
2.4.2	Interpol	47
2.4.3	Evropská unie.....	47
2.4.4	Rada Evropy.....	48
2.4.5	Mezinárodní nestátní a neziskové organizace.....	49
3	PREVENCE SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČR.....	50
3.1	Systém prevence kriminality v ČR.....	50
3.2	Preventivní politika ČR.....	52
3.3	Primární prevence sexuální kriminality.....	54
3.4	Sekundární prevence sexuální kriminality	56
3.5	Terciární prevence sexuální kriminality	59
3.6	Prevence sexuální kriminality deviantních osob.....	61
4	REPRESSE SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČR	63
4.1	Trestní politika České republiky	63
4.2	Trestání sexuální kriminality.....	64
4.3	Ochranná opatření ukládaná pachatelům sexuální kriminality	66
4.3.1	Ochranné léčení	67
4.3.2	Zabezpečovací detence	68
4.4	Terapeutická kastrace.....	69
5	ANALÝZA TRESTŮ UKLÁDANÝCH PACHATELŮM SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE	73
	ZÁVĚR	78
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	88

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

CDPC – Evropský výbor pro problémy související s kriminalitou
CPT – Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání Rady Evropy
CSAPN – Síť pro prevenci sexuálního zneužívání dětí
CSLAV – informační systém Centrální statistické listy a výkaznictví
ČR – Česká republika
ECOSOC – Ekonomická a sociální rada OSN
EFUS – Evropské fórum pro bezpečnost ve městech
EU – Evropská unie
EUCPN – Evropská síť pro předcházení trestné činnosti
ICD-11 – 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí
IKSP – Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Interpol – Mezinárodní organizace kriminální policie
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV – Ministerstvo vnitra České republiky
MZ – Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NNKsD – navazování nedovolených kontaktů s dítětem
NNO – nestátní neziskové organizace
OPL – omamné a psychotropní látky
OSN – Organizace spojených národů
PČR – Policie České republiky
RVP – Rámcový vzdělávací program
RVPPK – Republikový výbor pro prevenci kriminality
ř.z. – Říšský zákoník
Sb. – Sbírka zákonů České republiky
Sb. m. s. – Sbírka mezinárodních smluv
SLT – statistické listy trestní
TČ – trestný čin
TSK – takticko-statistická klasifikace
TZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
UNODC – Úřad OSN pro drogy a kriminalitu

UNHCR – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

WHO – Světová zdravotnická organizace

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

ZTPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Z. z. – Zbierka zákonov Slovenskej republiky

ÚVOD

Dle teorie proxemických zón má člověk kolem sebe několik různých sfér prostoru. Ta bezprostředně obklopující lidské tělo se nazývá intimní sférou a právě zde se odehrává největší část lidské sexuality. Jelikož je člověku nejbližší, je nejpřísněji chráněná. Pokud do ní někdo vstoupí protiprávně, měl by za to být spravedlivě potrestán.

Sexuální integrita člověka je chráněna právními řády po celém světě. Sexuální trestné činy patří mezi ty nejzávažnější, jelikož na svých obětech zanechávají nejen fyzické, ale především psychické následky, s nimiž se v mnoha případech oběti potýkají velmi dlouhou dobu, ne-li celoživotně. Bylo tomu tak odedávna – některá jednání, která byla v historii trestná a lze je charakterizovat jako sexuální či sexuálně motivované, byla hrdelními zločiny, tedy trestána smrtí.

Sexuální chování má mnoho podob. Je nepochybně správné, že je zaručena svoboda většiny sexuálních projevů, mnoho z nichž bylo historicky zakázáno a perzekuováno. Jak však ilustruje slavný citát, svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého. Proto je důležité regulovat sexuální aktivity zasahující do práv jiného a to i trestním právem v těch nejzávažnějších případech. Autor si zvolil toto téma mimo jiné právě proto, že považuje za důležité předcházet a případně spravedlivě trestat překračování pomyslné linie mezi legálním a nelegálním sexuálním chováním.

V současné době je problematika sexuální kriminality velmi živým tématem ve veřejných, ale i odborných kruzích. Například kauza Dominika Feriho je médií ostře sledovaným procesem a plánovaná redefinice trestného činu znásilnění je aktuálním společenským i politickým tématem. Také se objevují hlasy volající po zpřísnění trestů za sexuálně motivované trestné činy a zároveň se rozvíjejí aktivity v oblasti prevence sexuální kriminality.

Tato práce si klade za cíl odpovědět na jednu základní otázku: Jak lze kontrolovat sexuální kriminalitu? Jinak řečeno, jak lze sexuální kriminalitě předcházet, a pokud k sexuálnímu trestnému činu přece jen dojde, jak je jeho pachatel potrestán? Aby na ni mohlo být spolehlivě odpovězeno, musí být nejprve zodpovězeny dílčí otázky

typu co to sexuální kriminalita je, jak ji definuje český právní řád, co to znamená kontrolovat kriminalitu a další.

Úvodní část práce bude zaměřena na obecnou definici sexuální kriminality a příbuzných termínů. Také zde budou podrobně rozebrány jednotlivé skutkové podstaty sexuálních trestných činů. Zároveň zde bude přehledně uvedena fenomenologie sexuální kriminality.

V druhé části práce bude obecně definována kontrola kriminality a její preventivní a represivní složka. Dále zde bude stručně pojednáno o historii přístupů ke kontrole sexuální kriminality na našem i jiném území. Také zde budou představeny některé mezinárodní organizace, jejichž členem je Česká republika, a jejich pomoc a podpora v boji se sexuální kriminalitou.

Třetí část této práce bude rozebírat prevenci sexuální kriminality v České republice. Představí preventivní politiku ČR se zaměřením na prevenci sexuální kriminality. Uvede metody primární, sekundární a terciární prevence sexuální kriminality a organizace této problematice se věnující. Zvláštní pozornost bude věnována prevenci sexuální kriminality sexuálních deviantů.

Čtvrtá kapitola pojedná o trestní represi sexuální kriminality. Rozebere trestní politiku České republiky v oblasti sexuálních trestných činů a tresty a ochranná opatření ukládaná za jejich páchaní. Podrobně rozebere problematiku terapeutické kastrace sexuálních delikventů a představí argumenty obou názorových stran.

Pátá a poslední kapitola bude věnovaná analýze trestů ukládaných za sexuální trestné činy v České republice. V grafické podobě přiblíží jaké tresty a v jaké míře jsou ukládány v posledních letech pachatelům sexuální trestné činnosti.

1 SEXUÁLNÍ KRIMINALITA

1.1 Výklad některých pojmů

1.1.1 Sexuální kriminalita a mravnostní kriminalita

Sexuální kriminalita, nebo také sexuální trestná činnost, jsou termíny z oblasti kriminologie, trestního práva a potažmo z dalších vědních oborů zabývajících se lidským chováním. V anglosaské literatuře se můžeme setkat s termíny sex, sexual nebo sex-related crimes nebo offences.¹ Německá literatura pak používá pojmy Sexualdelikte a Sittlichkeitsdelikte.²

Vedle toho existuje v některých kriminologických školách pojem mravnostní kriminalita, jenž je pojmem nadřazeným a obsahově širším.³ Tento pojem využívají například statistiky kriminality Policie ČR. Mravnostní kriminalita se v kriminologickém pojetí tradičně dělí na kriminalitu sexuální a kriminalitu spojenou s prostitucí.

V české kriminologické literatuře však existuje určitý nesoulad mezi obecnými definicemi sexuální a mravnostní kriminality. Například Netík vnímá definici sexuální kriminality jako vycházející z kritéria motivace kriminálního chování, a proto zahrnuje „*všechna lidská sexuální chování, která nejsou společností akceptovatelná*,“⁴ zatímco Gřivna a Bohuslav považují „*všechna sexuálně motivovaná jednání, která nejsou společensky tolerovatelná a akceptovatelná*“ za definici kriminality mravnostní a sexuální kriminalitu vymezují jako „*ukájení*“

¹ SIEGEL, Larry J. *Criminology*. 11th ed. Belmont (California): Wadsworth Publishing, 2011. ISBN 9780495912460, str. 481.

² NETÍK, Karel. Sexuální kriminalita. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 424.

³ Tamtéž, str. 424.

⁴ Tamtéž, str. 424-425.

*sexuálních potřeb způsobem, který je v rozporu s trestním zákonem.*⁵ K této definici se přiklání také Zoubková⁶ a Zapletal.⁷

Tato práce se bude zabývat především sexuální kriminalitou v užším slova smyslu dle Netíka jako „*třídou trestných činů motivovaných sexuální potřebou.*“⁸ Nebude se tedy zabývat trestnými činy spojenými s prostitucí ani trestnými činy pornografickými.

Vzhledem k dynamice trestního práva se vyvíjí i trestné činy a jejich skutkové podstaty, které lze pod pojem sexuální trestné činy subsumovat. Dle aktuálně platné legislativy jsou sexuální trestné činy koncentrovány především v hlavě III zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, nazvané „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“. Jedná se zejména o trestné činy znásilnění (§ 185), sexuální nátlak (§ 186), pohlavní zneužití (§ 187), soulož mezi příbuznými (§ 188) a částečně také navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b).

Z jiných hlav TZ lze zařadit do sexuální kriminality sexuálně motivovanou vraždu (§ 140) a svádění k pohlavnímu styku (§ 202). Právními aspekty sexuálních trestných činů se podrobněji zabývá podkapitola 1.2.

Další trestné činy, které mohou mít sexuální motiv, jsou například trestné činy ublížení na zdraví (§ 146), nebezpečné pronásledování (§ 354), výtržnictví (§ 358) a další.

Jako sexuální trestný čin by šlo zařadit i TČ útok proti lidskosti (§ 401). Vzhledem ke specifikům tohoto TČ a faktu, že v ČR nebyl nikdy spáchán, se mu nebude tato práce věnovat.

⁵ BOHUSLAV, Lukáš a Tomáš GŘIVNA. Mravnostní kriminalita. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 298.

⁶ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4, str. 85.

⁷ Mravnostní kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-864-3208-4, str. 310-311.

⁸ NETÍK, Karel. Sexuální kriminalita. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 425.

1.1.2 Sexuální deviace

Pojem deviace lze obecně definovat jako neutrální pojem označující libovolnou odchylku od normy. Deviantní chování je tedy ze sociologického hlediska „*narušením kterékoliv sociální normy, nejen normy sankcionované právně, nábožensky nebo morálně.*“⁹ V běžné řeči má však slovo deviant negativní konotace, jelikož je nejčastěji spojováno právě se sexem.¹⁰

Sexuální deviace, dnes označované jako parafilie, „*považujeme za kvalitativní odchylku struktury sexuálního motivačního systému.*“¹¹ Sexuální deviace lze ze sexuologického hlediska rozdělit na deviace v aktivitě a deviace v objektu. Weiss definuje deviace v aktivitě jako „*poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení*“¹² a řadí sem např. exhibicionismus, voyerismus, frotérismus či tušérství. Deviace v objektu charakterizuje jako „*kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy.*“¹³ Do této kategorie spadají mj. pedofilie, transvestitismus nebo různé formy fetišismu.

V současné době se v odborné a medicínské literatuře termín sexuální deviace nahrazuje termínem parafilie. 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (ICD-11) definuje parafilie pod kódem 6D3 jako „*silné a přetrvávající vzorce atypického sexuálního vzrušení, (...) jejichž zaměřením jsou jiné osoby, které nesouhlasí či nemohou souhlasit vzhledem ke svému věku či stavu, a na jejichž základě osoba jednala nebo jejichž přítomností je osoba značně nespokojena.*“¹⁴

Zásadní je zmínit, že ne každý sexuální trestný čin je spáchaný sexuálním deviantem a zároveň ne každý sexuální deviant páchá trestnou činnost. Jinými

⁹ PETRUSEK, Miloslav. Deviace sociální. In: NEŠPOR, Zdeněk R., ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2022-11-24]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Deviace_socialni.

¹⁰ Deviace (deviantní). In: *Výkladový psychologický slovník* [online]. Jaroměř: Michaela Peterková, c2008-2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.psychoweb.cz/slovník/deviace-deviantni-co-to-je-vyznam-podle-slovníku>.

¹¹ WEISS, Petr. Parafilie – poruchy sexuální preference. In: WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8, str. 469.

¹² Tamtéž, str. 470.

¹³ Tamtéž, str. 476.

¹⁴ Paraphilic disorders. In: *International Classification of Diseases, Eleventh Revision (ICD-11)* [online]. Verze 02/2022. Geneva: World Health Organization, 2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/2110604642>.

slovy, sexuální deviace může být příčinou spáchání trestného činu, není však jeho podmínkou.

1.1.3 Sexuální násilí

Některá odborná literatura používá termín sexuální násilí (angl. *sexual violence*). Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) označuje za sexuální násilí „*jakýkoliv čin, pokus nebo výhrůžku sexuálního charakteru, která vede nebo může vést k fyzické, psychologické a emocionální újmě.*“¹⁵ Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje sexuální násilí jako „*jakýkoli sexuální akt, pokus o sexuální akt nebo jiný akt namířený proti sexualitě osoby za použití nátlaku, a to jakoukoli osobou bez ohledu na její vztah k oběti, v jakémkoli prostředí.*“¹⁶ Mezi formy sexuálního násilí pak řadí mimo jiné znásilnění v manželství nebo v partnerských vztazích, znásilnění cizí osobou, sexuální zneužívání dětí, systematické znásilňování během ozbrojeného konfliktu, nežádoucí sexuální návrhy, sexuální obtěžování, či sexuální zneužívání mentálně nebo tělesně hendikepovaných.¹⁷

V češtině lze nalézt definici sexuálního násilí ve strategickém dokumentu Úřadu vlády ČR. Sexuální násilí zde definuje jako „*jakékoli sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování s lidmi či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak.*“¹⁸ Dále je v českém prostředí termín sexuální násilí, případně synonymní termín sexuální agrese,¹⁹ užíván v monografiích právního²⁰

¹⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 12.

¹⁶ *Violence against women* [online]. Geneva: World Health Organization, 9 March 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

¹⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 12.

¹⁸ *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022*. Praha: Úřad vlády ČR, duben 2019. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>. str. 7.

¹⁹ MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-149-3. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/424.pdf>. str. 17-18.

²⁰ UHLÍŘOVÁ, Kateřina. Vývoj mezinárodního trestního práva v kontextu kriminalizace sexuálního násilí. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 137.

i interdisciplinárního²¹ charakteru či ve skutkové podstatě TČ útoku proti lidskosti.²²

1.2 Sexuální trestné činy

1.2.1 Znásilnění

Trestný čin znásilnění je prvním trestným činem v hlavě III trestního zákoníku. Zákonodárce ho tedy považuje za nejzávažnější zásah do lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Znění ustanovení § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku:

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,
- b) na dítěti, nebo
- c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,
- b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

Objektem trestného činu znásilnění je právo člověka svobodně rozhodovat o svém pohlavním životě. Předmětem útoku je kterýkoliv člověk. Nezáleží na jeho pohlaví, genderu, pověsti, způsobu života, mentální či pohlavní vyspělosti. Nezávisí ani na věku osoby, obětí TČ znásilnění tedy může být i dítě nízkého věku.

Objektivní stránka TČ znásilnění se skládá ze dvou možných způsobů provedení činu. Jedná se v prvním případě (alinea první) o donucení k pohlavnímu styku násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy a v druhém případě

²¹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

²² ČESKO. § 401 odst. 1 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 5. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, c2010-2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40/zneni-20230105#p401-1-d>.

(alinea druhá) o zneužití bezbrannosti osoby k vykonání pohlavního styku. Spojujícím prvkem těchto dvou případů je, že trestný čin znásilnění je dokonán uskutečněním pohlavního styku, přičemž „*pohlavním stykem se rozumí jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiného člověka.*“²³

Právní nauka rozlišuje dle intenzity tři kategorie pohlavního styku. Jedná se o pohlavní styk (fyzický kontakt pachatele s tělem oběti – např. osahávání, líbání, masírování či tření pohlavních orgánů, digitální penetrace nižší intenzity), soulož (spojení pohlavních orgánů muže a ženy) a pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží (anální sex, orální sex, vkládání objektů do análního otvoru nebo pochvy, digitální penetrace vyšší intenzity). První kategorie jednání je trestána odnětím svobody na šest měsíců až pět let. Druhá a třetí kategorie podmiňují použití vyšší trestní sazby, viz § 185 odst. 2 písm. a) TZ.

Donucením se rozumí překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované oběti, jenž může být vyjádřen v jakékoliv fázi styku. Může se jednat o násilí, pohrůzku násilí, nebo pohrůzku jiné těžké újmy. Bezbrannost je pak definována jako stav člověka, v němž je zcela vyloučeno projevení jeho vůle (absolutní bezbrannost, př. spánek, bezvědomí) nebo je jeho možnost klást odpor zásadně omezena (fyzická bezbrannost, př. spoutání, zdravotní postižení, vliv alkoholu či OPL). Jedná se však také o situace, kdy je oběť ve stavu, kdy nemůže hodnotit situaci, v níž má být její stav zneužit k souloží (nízký věk, nedostatečná mentální vyspělost).²⁴

Znásilnění je jeden z příkladů tzv. dvoufázového trestného činu. Prvním jednáním je násilí a druhým vykonání trestného činu. Dle aktuální soudní praxe se nejedná o dokonáný čin znásilnění v situaci, kdy osoba svolí k pohlavnímu styku po prvotním odporu. Trestní odpovědnost pachatele za TČ znásilnění zanikne, pokud po první fázi – použití násilí (případně pohrůžky) od svého jednání upustí.

²³ § 185 Znásilnění. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1515.

²⁴ Tamtéž, str. 1517.

Bude se však jednat o kvalifikovaný pokus, bude tedy trestně odpovědný za dokonáný trestný čin vydírání.²⁵

Pachatelem může být jakákoliv trestně odpovědná fyzická osoba a není vyloučena ani odpovědnost právnických osob. Pachatel však, aby byl trestně odpovědný za TČ znásilnění, musí vědět o tom, že překonává vážně míněný odpor oběti, případně vědět, že oběť je dle výše uvedené definice bezbranná. Pokud by se například domníval, že je nesouhlas předstíraný, jednal by v negativním skutkovém omylu. Jelikož skutková podstata TČ znásilnění výslovně neuvádí, že lze tento trestný čin spáchat z nedbalosti, pachatel konající v negativním skutkovém omylu není za tento TČ trestně odpovědný.²⁶

Mezi způsoby spáchání znásilnění, které podmiňují použití trestní sazby odnětí svobody na dvě léta až dvanáct let, se řadí spáchání formou soulože, způsobem se souloží srovnatelným (viz výše), na osobě mladší 18 let nebo se zbraní. Zbraň je dle § 118 TZ cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Nezáleží tak, zda se jedná o pistoli, nůž nebo násadu od koštěte, optikou zákona jsou všechny tři uvedené předměty zbraní. Není ani nutné, aby pachatel zbraň použil. Pro spáchání trestného činu se zbraní postačuje, aby ji měl za tímto účelem u sebe.

Trestní sazbou od pěti do dvanácti let lze postihnout pachatele, který spáchá znásilnění na dítěti mladším 15 let, v místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo pokud znásilněním způsobí těžkou újmu na zdraví. Pokud by takovým jednáním způsobil smrt, zákon stanoví trestní sazbu odnětí svobody na deset až osmnáct let.

Příprava TČ znásilnění je trestná pouze pokud pachatel připravuje znásilnění, které by bylo posuzováno dle některé z kvalifikovaných skutkových podstat, tedy

²⁵ PELC, Vladimír. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 609.

²⁶ § 185 Znásilnění. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1521.

například se zbraní. Pouze tehdy se totiž dle § 20 TZ jedná o zvlášť závažný zločin, jehož příprava je trestná.²⁷

1.2.2 Sexuální nátlak

Pojem sexuální nátlak byl zaveden novým trestním zákoníkem. Trestní zákon č. 140/1961 Sb. sice obsahoval podobnou skutkovou podstatu v ustanovení § 243, ta však byla v novém trestním zákoníku výrazně rozšířena. Toto ustanovení taktéž provádí rámcové rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii a naplňuje rovněž požadavky Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním, která byla v době přípravy trestního zákoníku finalizována a dnes je součástí právního řádu České republiky jako sdělení č. 59/2016 Sb. m. s.²⁸

Znění ustanovení § 186 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku:

- (1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
 - a) na dítěti, nebo
 - b) nejméně se dvěma osobami.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,
 - b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
 - c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.
- (5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.
- (7) Příprava je trestná.

²⁷ § 185 Znásilnění. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1526.

²⁸ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, [2007]. Dostupné také z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515>. str. 66.

Objekt TČ sexuálního nátlaku je dvojitý. Na jedné straně stojí stejně jako u znásilnění právo člověka svobodně se rozhodovat o pohlavním životě, na straně druhé ochrana lidské důstojnosti před některými formami ponižování. Stejně jako u znásilnění může být předmětem útoku kterákoliv osoba.

Ustanovení § 186 TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty. První se nachází v odstavci 1, kde definuje zákonodárce jako trestné přiměření jiné osoby k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jinému srovnatelnému chování, a to buď násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, anebo zneužitím její bezbrannosti.

Druhou skutkovou podstatu obsahuje odstavec 2. Sexuálním nátlakem je také, pokud pachatel přiměje jinou osobu k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jinému srovnatelnému chování zneužívaje její závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Obě uvedená jednání jsou trestána odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

Oběť je závislá na pachateli, pokud je na něj fakticky nějakým způsobem odkázaná, a tím je omezeno její svobodné rozhodování. Příkladem může být vztah dítě–rodič, vězeň–dozorce, nemocný–lékař či žák–učitel.

Dojde-li k nezákonnému pohlavnímu styku, rozhodující okolností pro určení právní kvalifikace skutku je přítomnost či nepřítomnost donucení nebo zneužití bezbrannosti oběti. Pokud k donucení nedojde, ale pachatel zneužije závislosti oběti nebo svého postavení, nejedná se o znásilnění, nýbrž o sexuální nátlak.²⁹ Mimo jiné i proto nelze spáchat znásilnění a sexuální nátlak v jednočinném souběhu. Znásilnění se nachází v subsidiárním poměru k sexuálnímu nátlaku.³⁰

Pro sexuální nátlak platí, že může být spáchán pouze úmyslně. U skutkové podstaty v odstavci 1 musí pachatel vědět a být minimálně srozuměn s tím, že překonává vážně míněný odpor oběti, případně její nesouhlas s prováděním po ní požadovaných aktivit. U druhé základní skutkové podstaty musí pachatel vědět

²⁹ § 186 Sexuální nátlak. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1528-1530.

³⁰ PELC, Vladimír. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 613.

a alespoň být srozuměn s tím, že svého cíle dosahuje zneužívaje svého postavení nebo závislosti oběti. Pokud toto pachatel neví, nachází se v negativním skutkovém omylu a nemůže tak být trestně odpovědný za úmyslný trestný čin.

Pachatel se však může nacházet ve skutkovém omylu pozitivním. Jde například o případy, kdy pachatel působí na jinou osobu v domnění, že zneužívá svého postavení s cílem ji přimět k aktivitě uvedené v odstavci 2, avšak tato osoba by ve skutečnosti vykonala jeho požadavek dobrovolně. V takové situaci by pachatel odpovídal za pokus trestného činu sexuálního nátlaku dle § 21 odst. 1 trestního zákoníku.³¹

Pokud pachatel naplní kteroukoliv skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku a spáchá tak na dítěti, nebo nejméně se dvěma osobami, zvyšuje se trestní sazba na jeden rok až pět let odnětí svobody. Pokud je donucení k činu dle skutkové podstaty uvedené v odstavci 1 umocněno zbraní, lze pachatele odsoudit k trestu odnětí svobody v délce trvání dvě léta až osm let. Stejně bude potrestán pachatel, který spáchá sexuální nátlak jako člen organizované skupiny, nebo v místě, kde je omezena osobní svoboda. Jedná se mimo jiné o místo výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo ochranného léčení.

Jestliže spáchá čin uvedený v odstavci 1 (nikoli však odstavci 2) na dítěti mladším patnácti let, nebo pokud spácháním sexuálního nátlaku (ať už dle odstavce 1 nebo odstavce 2) způsobí oběti těžkou újmu na zdraví, pak je trestní sazba pět až dvanáct let. Pokud však způsobí takovým činem smrt, zvyšuje se sazba na deset až šestnáct let. Ve všech těchto třech případech je trestná příprava, pokud nedošlo k pokusu o spáchání nebo k dokonání trestného činu.³²

³¹ § 186 Sexuální nátlak. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1532-1533.

³² Tamtéž, str. 1533-1534.

1.2.3 Pohlavní zneužití

Pohlavní zneužití je trestný čin, který chrání osoby mladší patnácti let před pohlavním zneužíváním, přičemž trestné jsou i relativně mírnější formy sexuálních kontaktů, ať už s nimi taková osoba souhlasí či nikoliv.³³ Kde bude v podkapitole o pohlavním zneužití použito pro zachování přehlednosti textu pojmu dítě, myslí se tím dítě mladší patnácti let.

Znění ustanovení § 187 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku:

- (1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
- (5) Příprava je trestná.

V případě trestného činu pohlavního zneužití je chráněným zájmem mravní, psychický a tělesný vývoj dětí. Předmětem útoku je osoba mladší patnácti let. K dokonání tohoto TČ se však nevyžaduje, aby k narušení tohoto vývoje došlo.³⁴

Objektivní stránka pohlavního zneužití spočívá ve dvou formách sexuální aktivity, jež jsou uskutečňovány vůči dítěti. Jedná se o soulož, nebo alternativně o jiný způsob pohlavního zneužití. Jak již bylo uvedeno výše, o soulož se jedná v případě spojení pohlavních orgánů muže a ženy.

Jiný způsob pohlavního zneužití je relativně obsáhlá kategorie, do níž spadají nejen praktiky srovnatelné se souloží, jako je například anální či orální styk, ale i další formy uspokojování pohlavního pudu na těle dítěte mladšího patnácti let. Mezi takové způsoby lze zařadit například osahávání prsou nebo pohlavních orgánů, ať už obnažených, nebo zakrytých, líbání pohlavních orgánů či jejich vzájemné doteky. O jiný způsob pohlavního zneužití se však nejedná, pokud dítě

³³ § 187 Pohlavní zneužití. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1536-1537.

³⁴ PELC, Vladimír. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 613-614.

uskutečňuje pohlavní sebeukájení nebo obnažování. Bude-li však k němu donuceno, nebo bude-li zneužito jeho bezbrannosti, bude takové jednání posuzováno jako TČ sexuálního nátlaku.

Dítě mladší patnácti let je touto skutkovou podstatou chráněno ať už s daným jednáním souhlasí nebo ne. Souhlas dítěte nevylučuje trestní odpovědnost pachatele. Zároveň také nelze ve smyslu ustanovení § 21 odst. 3 písm. a) TZ (zánik trestní odpovědnosti za pokus trestného činu) považovat za dobrovolné upuštění od dalšího jednání, pokud dítě projeví s takovým jednáním nesouhlas. Ostatně, pokud by pachatel dosáhl pohlavního styku zneužitím bezbrannosti, za použití některé z forem donucení nebo přes vážně míněný odpor, jednalo by se o naplnění skutkové podstaty TČ znásilnění, nikoliv pohlavního zneužití. Pokud však k dosažení svého cíle zneužije závislosti dítěte nebo svého postavení, a vykoná tak na dítěti svěřeném jeho doзору, bude tento čin posuzován dle kvalifikované skutkové podstaty TČ pohlavního zneužití uvedené v odstavci 2.³⁵

Stejně jako výše zmíněné trestné činy, i trestný čin pohlavního zneužití může spáchat jakákoli trestně odpovědná osoba a lze ho spáchat pouze úmyslně. Musí tedy vědět, že postihované sexuální aktivity vykonává s osobou mladší patnácti let. Pokud se mylně domnívá, že osoba má více než patnáct let, například protože mu o svém věku lhala, nemůže být pachatel za trestný čin pohlavního zneužití odpovědný.

Jestliže se však domnívá, že má osoba méně než patnáct let, přestože již taková osoba věku patnácti let dosáhla, bude čin posuzován jako pokus pohlavního zneužití dle ustanovení § 18 odst. 3 trestního zákoníku o pozitivním skutkovém omylu.³⁶

Trestný čin pohlavního zneužití obsahuje tři kvalifikované skutkové podstaty. První z nich lze nalézt v odstavci 2, který předpokládá kumulativní splnění dvou podmínek: pachatel se činu dopouští na dítěti, které bylo svěřeno jeho doзору a pachatel zároveň zneužívá závislosti oběti nebo svého postavení a z něho

³⁵ § 187 Pohlavní zneužití. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1536-1538.

³⁶ Tamtéž, str. 1538.

vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. V takovém případě stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody v délce dvou až deseti let.

Zda je dítě svěřeno do dozoru či nikoli se posuzuje podle faktického stavu, nikoliv podle formálních vztahů. Takové svěřením může být učiněno i konkludentně. Nezáleží ani na délce takového svěřením. Může jít o několik málo minut, několik dní, ale i měsíců a let, například u pěstounské péče.

Stejně jako u předchozím TČ je přísněji postihováno, je-li takovým činem způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt. Za takové jednání je stanoven trest odnětí svobody v délce pět až dvanáct let, případně deset až osmnáct let.

U všech kvalifikovaných skutkových podstat pohlavním zneužitím je trestná i příprava.³⁷

1.2.4 Soulož mezi příbuznýmím

Skutková podstata trestného činu souložem mezi příbuznýmím, která je zakotvena v ustanovením § 188 TZ zní:

Kdo vykoná soulož s příbuznýmím v pokolením přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Tato skutková podstata chrání zájem na prevenci uskutečňování pohlavním stykům mezi blízkýmím pokrevnímím příbuznýmím, a to především z důvodů eugenických, genetických a etických.

Tento TČ je dokonán spojením pohlavním orgánů muže a ženy. Tyto osoby navíc musí být příbuzné v pokolením přímém (př. otec–dcera, děd–vnučka) nebo v sourozeneckém vztahu bratr–sestra bez ohledu na počet společným biologickým rodičům. Z hlediska subjektivní stránky pak musí o existenci takového vztahu vědět. Jiné formy pohlavním styku tedy tuto skutkovou podstatu nenaplňují.

Je-li soulož vykonána dobrovolně z obou stran, jsou trestně odpovědním oba aktéři. Pokud je však jedna z osob k takovému jednání donucena, nebude donucená

³⁷ § 187 Pohlavním zneužitím. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, str. 1538-1541.

osoba trestně odpovědná. Naopak pachatel bude navíc v jednočinném souběhu odpovědný za TČ znásilnění.

1.2.5 Vražda sexuální

Sexuální vražda je speciálním případem trestného činu vraždy, který je vymezen hned jako první trestný čin ve zvláštní části trestního zákoníku v ustanovení § 140. Sexuální vražda není definována v žádné ze základních ani kvalifikovaných skutkových podstat TČ vraždy, jedná se však o jednu z kategorií vražd v takticko-statistické klasifikaci (TSK 102) evidovaných pro statistické účely Policií České republiky.

Sexuální vraždu lze vymezit jako „*úmyslné usmrcení jiné osoby, při němž pachatel zároveň zasahuje do sexuální sféry oběti.*“³⁸ Rozdílem mezi znásilněním a sexuální vraždou je úmysl oběť usmrtit. Je-li cílem pachatele „pouze“ dosáhnout sexuálního uspokojení násilným donucením, v jehož důsledku pak oběť zemře, a tedy výsledkem jeho jednání neměla být smrt oběti, jedná se o znásilnění s následkem smrti, které bude posuzováno podle příslušné kvalifikované skutkové podstaty TČ znásilnění. Jestliže je úmyslem pachatele, přímým nebo nepřímým, před, během nebo po sexuální aktivitě oběť usmrtit, jedná se o sexuální vraždu.³⁹

1.2.6 Navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Navazování nedovolených kontaktů s dítětem je nejnovějším sexuálním trestným činem v hlavě III trestního zákoníku. Zavedla ho novela TZ v roce 2014 jako reakci na požadavek směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii.⁴⁰ Jeho skutkovou podstatu nalezneme v ustanovení § 193b:

Kdo navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, 193, § 202 odst. 3 nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

³⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 41.

³⁹ Tamtéž, str. 42.

⁴⁰ PELC, Vladimír. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 623.

Pro účely této práce je důležitá především trestnost návrhu setkání dítěti mladšímu patnácti let za účelem spáchání pohlavního zneužití nebo jiného sexuálně motivovaného trestného činu. Takovým činem může být například znásilnění nebo sexuální nátlak.⁴¹

S tímto trestným činem je spojena problematika tzv. kybergroomingu. Jedná se o termín označující navazování kontaktů s dětmi v online prostředí za účelem jejich sexuálního zneužití. Jedním z jeho atributů je i lákání oběti k osobnímu setkání. Tato skutková podstata tedy postihuje jednání, kdy pachatel takové setkání navrhne. Nárůst tohoto fenoménu je jedním z důvodů zavedení tohoto TČ do právního řádu ČR.⁴²

Tento TČ je tzv. předčasně dokonáným trestným činem, což znamená, že se fakticky jedná o přípravu, avšak dle zákona již jde o dokonáný trestný čin.⁴³

1.2.7 Svádění k pohlavnímu styku

Trestný čin svádění k pohlavnímu styku se nachází v ustanovení § 202 zařazeném v hlavě IV trestního zákoníku, jejíž název zní Trestné činy proti rodině a dětem. Znění tohoto ustanovení je následující:

- (1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo vykoná pohlavní styk s dítětem nebo se účastní jeho pohlavního sebeukájení, obnažování nebo jiného srovnatelného chování za účelem vlastního pohlavního uspokojení, jestliže tomuto dítěti nebo jinému byla za to nabídnuta, slíbena nebo poskytnuta úplata, výhoda nebo prospěch.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti mladším patnácti let,
 - b) spáchá-li takový čin ze zvrženíhodné pohnutky,
 - c) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu, nebo
 - d) spáchá-li takový čin opětovně.

⁴¹ PELC, Vladimír. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 623-624.

⁴² VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie. ISBN 978-80-7338-189-9. Dostupné také z: <http://ok.cz/iksp/docs/463.pdf>. str. 91.

⁴³ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 183.

Tento trestný čin obsahuje dvě základní skutkové podstaty a jednu kvalifikovanou skutkovou podstatu. Druhá základní skutková podstata byla zavedena novelou trestního zákoníku z roku 2021.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí. Tento trestný čin postihuje jednání, kdy pachatel nabízí, slibuje nebo poskytuje dítěti či jiné osobě nějakou formu výhody či úplaty výměnou za jeho sexuální aktivity, pohlavní styk nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení. K dokonání tohoto trestného činu není nutné, aby dítě takovou výhodu přijalo.

Druhou skutkovou podstatou je trestáno účastenství na sexuálních aktivitách prováděných dítětem, jestliže některému z aktérů za to byla poskytnuta, slíbena nebo nabídnuta úplata či jiná výhoda, a to i jinou osobou, než která se účastní.

V následujícím ustanovení § 203 je vyloučena trestnost dítěte, které takovou výhodu přijme nebo o ni žádá.⁴⁴

1.3 Fenomenologie sexuální kriminality

Aby bylo možné kriminalitu efektivně zkoumat, potažmo kontrolovat, je nejdříve nutné ji popsat. Popisem kriminality, její struktury, jejích forem i jinými jejími okolnostmi se zabývá kriminální fenomenologie.⁴⁵

Významným oficiálním zdrojem dat o stavu, struktuře a dynamice registrované kriminality a jejích pachatelích jsou kriminální statistiky. Pro účel této práce se především jedná o statistiky sestavované a zveřejňované Policií České republiky, konkrétně odborem věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování působícím na Policejním prezidiu České republiky.⁴⁶

⁴⁴ PELC, Vladimír. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 641-643.

⁴⁵ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4, str. 89.

⁴⁶ Odbor věcných gescí a statistik. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-vecnych-gesci-a-statistik.aspx>.

Pro úplnost lze zmínit, že další oficiální zdroje kriminálních statistik jsou především statistiky justiční o činnosti soudů a státních zastupitelství a statistiky vězeňské poskytující údaje o výkonu trestů.

Pro zkoumání dat o sexuální kriminalitě je do jisté míry limitujícím faktorem nejednotnost tohoto pojmu a neshoda mezi vykazovanými statistickými kategoriemi v policejních statistikách (tzv. takticko statistická klasifikace; TSK) a jednotlivými skutkovými podstatami dle trestního zákoníku. Některé trestné činy jsou rozděleny na více čísel TSK, a naopak je někdy více trestných činů zařazeno pod jedno číslo TSK, což je fakticky činí samostatně nezkoumatelné. Policejní statistiky zároveň obsahují souhrnnou kategorii s názvem mravnostní kriminalita, nikoliv však sexuální kriminalita.

Je také nutné mít na paměti, že policejní statistika neeviduje kriminalitu skutečnou, tedy každý trestný čin, který se stal. Orgány činné v trestním řízení se dozví pouze o části kriminality skutečné, kterou následně evidují. Takto evidovaná kriminalita se nazývá registrovaná kriminalita a rozdíl mezi kriminalitou skutečnou a registrovanou se nazývá kriminalita latentní.

1.3.1 Rozsah a dynamika sexuální kriminality v ČR

Rozsahem kriminality se rozumí údaj o počtu trestných činů spáchaných na určitém území za určité období udávající se v absolutních číslech.

V roce 2022 bylo na území České republiky evidováno 181 991 trestných činů, z nichž bylo 81 474, tj. 44,8 %, objasněno.

Do souhrnné kategorie „mravnostní kriminalita“ (TSK 200–299) je v policejní statistice řazeno 3290 registrovaných a z toho 1959, tj. 59,5 %, objasněných činů.

Dle definice z úvodu této práce lze jako sexuální trestný čin označit 1930 skutků. V Tabulce 1 je uvedeno, který sexuální trestný čin odpovídá kterému paragrafu TZ a číslu kategorie TSK. Trestné činy navazování nedovolených kontaktů s dítětem a svádění k pohlavnímu styku mají vlastní kategorii TSK teprve od roku 2020, což prakticky znemožňuje zkoumání jejich dynamiky.

Tabulka 1 Přehled sexuálních trestných činů a korespondujících kategorií TSK.

Název trestného činu	Paragraf TZ	Číslo TSK
Znásilnění	§ 185	201
Sexuální nátlak	§ 186	202
Pohlavní zneužití	§ 187	211–214
Soulož mezi příbuznými	§ 188	280
Sexuální vražda	§ 140	102
Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	§ 193b	294
Svádění k pohlavnímu styku	§ 202	296–297

Zdroj: Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

V Tabulce 2 je uveden počet jednotlivých registrovaných a z toho objasněných sexuálních trestných činů v roce 2022. Objasněný je takový čin, u něhož je znám jeho pachatel.⁴⁷ Graf 1 zobrazuje podíl jednotlivých trestných činů na registrované sexuální kriminalitě v roce 2022.

Tabulka 2 Počet registrovaných (objasněných) skutků v roce 2022 v ČR.⁴⁸

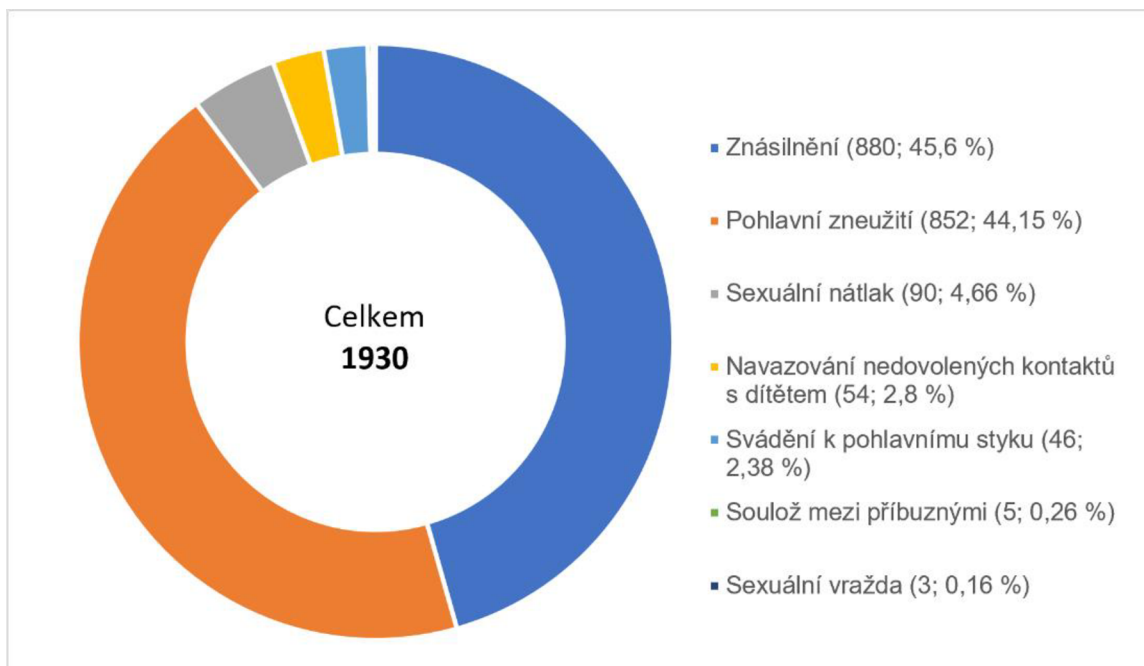
Rok 2022			
Znásilnění	Pohlavní zneužití	Sexuální nátlak	NNKsD
880 (591)	852 (502)	90 (53)	54 (33)
Svádění k pohl. styku	Soulož mezi příbuznými	Sexuální vražda	Celkem za rok
46 (36)	5 (4)	3 (3)	1930

Zdroj: Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

⁴⁷ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4, str. 124.

⁴⁸ Pro přehlednost tabulky je název trestného činu navazování nedovolených kontaktů s dítětem uveden ve zkratce NNKsD.

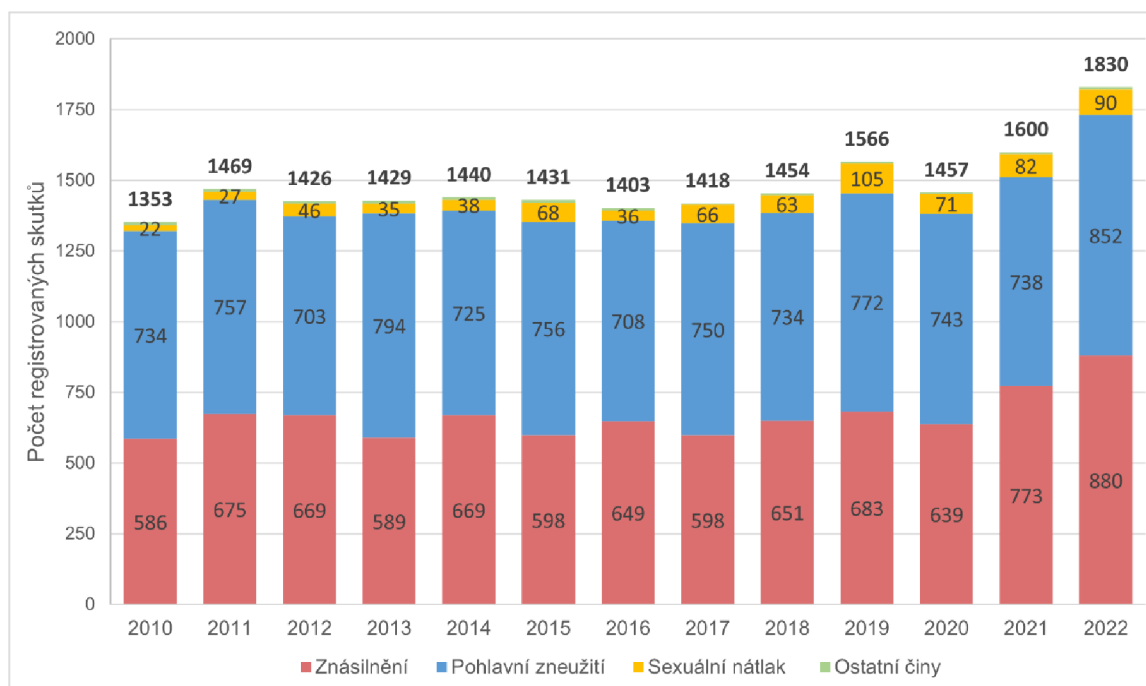
Graf 1 Skladba registrované sexuální kriminality v roce 2022.

Zdroj: Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

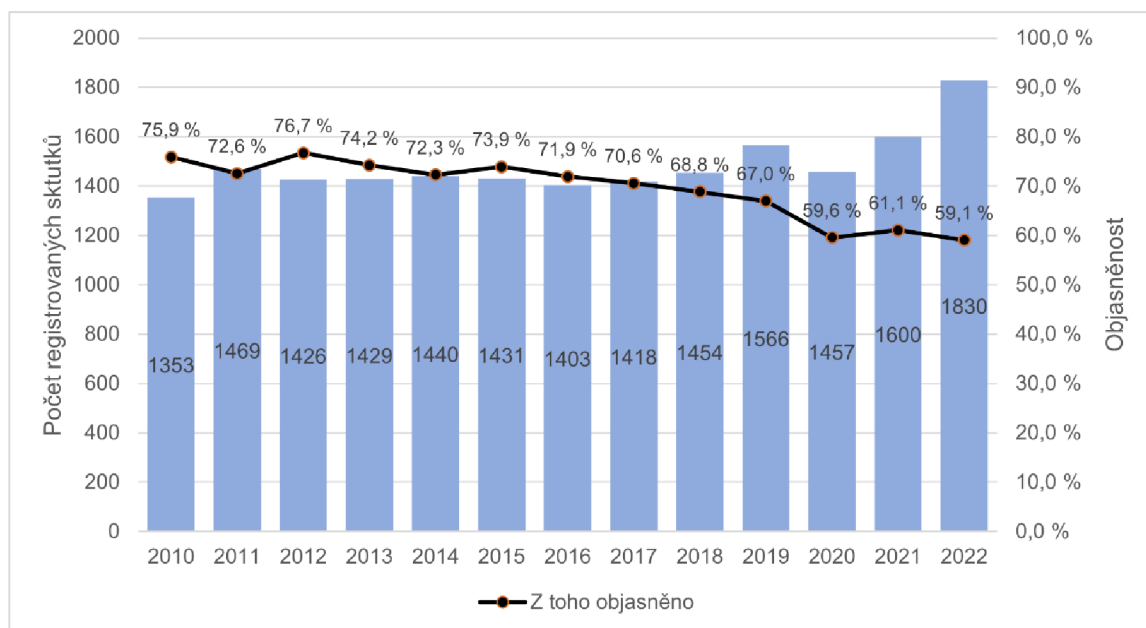
Jako výchozí bod pro meziroční porovnání sexuální kriminality byl zvolen rok 2010, kdy vešel v účinnost nový trestní zákoník nahrazující původní trestní zákon. V zájmu objektivnosti porovnání celého dvanáctiletého období nebudou v datech za roky 2021 a 2022 zahrnuty počty trestných činů navazování nedovolených kontaktů s dítětem a svádění k pohlavnímu styku z důvodu uvedeného výše v této kapitole. V případě jejich započítání by se uměle zvýšil počet činů o 114 v roce 2021, respektive o 100 v roce 2022.

Graf 2 Vývoj počtu a skladby registrovaných sexuálních trestných činů od roku 2010.

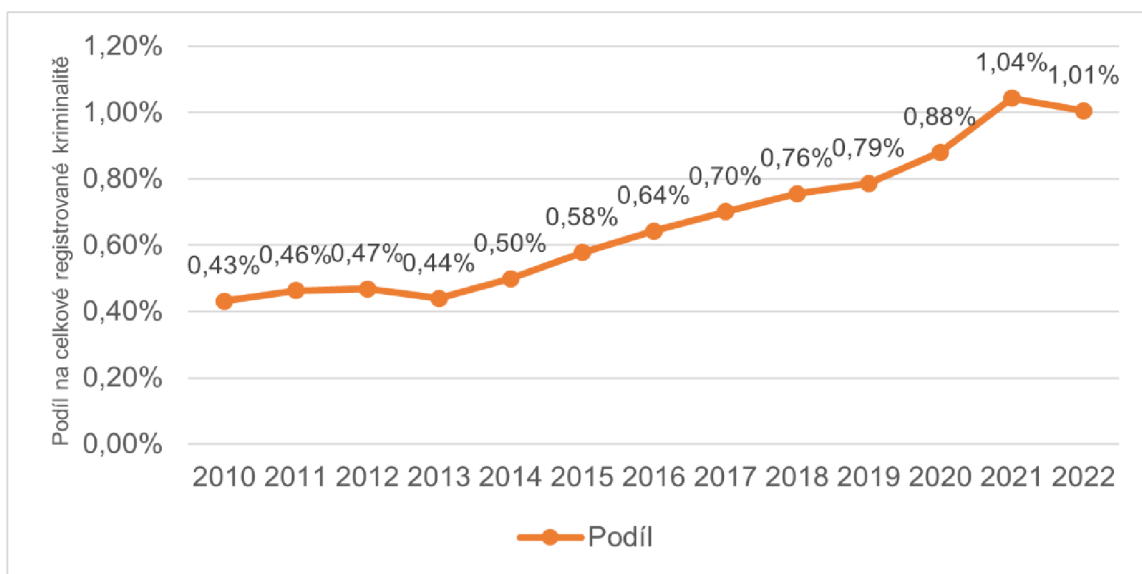
Zdroj: Statistické přehledy kriminality za roky 2010–2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf 3 Vývoj registrované sexuální kriminality a její objasněnosti od roku 2010.

Zdroj: Statistické přehledy kriminality za roky 2010–2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf 4 Vývoj podílu registrované sexuální kriminality na celkové registrované kriminalitě od roku 2010.

Zdroj: Statistické přehledy kriminality za roky 2010–2022. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Jak je patrné z Grafů 2, 3 a 4, trendy posledních let jsou v zásadě tři. Zvyšující se nápad sexuální kriminality, a to všech jednotlivých trestných činů, snižující se jejich objasněnost a zvyšující se podíl sexuální trestné činnosti na celkové trestné činnosti. Obecně lze tedy říci, že situace se zhoršuje.

Účelem této práce není tyto trendy vysvětlit, přesto je však vhodné alespoň nastínit jejich možné příčiny. Policie mezi důvody meziročního nárůstu řadí mj. zvýšený pohyb potenciálních obětí a pachatelů v prostoru, zvýšený pohyb osob v nočních hodinách nebo postupnou ztrátu obav oznamovat danou trestnou činnost.⁴⁹

Je však potřeba mít na paměti, že výše uvedená data odráží pouze registrované trestné činy. Latence sexuální kriminality je mimořádně vysoká. Šafařík uvádí, že velká část dostupných prevalenčních studií se shoduje, že policii je nahlášeno jen 5–15 % znásilnění. Z toho vyplývá, že v ČR je ročně spácháno až 12 000 znásilnění. K nejčastějším důvodům neoznámení činu a nevyhledání

⁴⁹ Vývoj registrované kriminality v roce 2022: Mravnostní kriminalita. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023, 13. ledna 2023 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

pomoci patří přesvědčení, že by se oběti stejně pomoci nedostalo, případně strach ze sekundární viktimizace.⁵⁰

1.3.2 Struktura pachatelů sexuální kriminality v ČR

Z policejních statistik vyplývá, že z 1150 případů objasněných ve stejném roce jako registrovaných (včetně TČ svádění k pohlavnímu styku a navazování nedovolených kontaktů s dítětem) bylo 322 spácháno dětmi, z čehož připadá 234 na pohlavní zneužití. Dále bylo 212 činů spácháno opakovaně trestanými osobami, 102 činů cizinci a 63 pod vlivem některé OPL.

⁵⁰ ŠAFARÍK, Radan. Znásilnění: Donucení k pohlavnímu styku násilím, či absence souhlasu?. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 271.

2 KONTROLA SEXUÁLNÍ KRIMINALITY

2.1 Pojem kontrola

Slovo kontrola pochází ze středofrancouzského slova *contrerôle* doslova znamenajícího „protiseznam“.⁵¹ Kontrola je v českém jazyce definována jako dozor, dohled, přezkoumávání či ověřování. Je tedy vymezena velmi široce. Pojem kontrola je využíván, a tedy odlišně chápán, v mnoha oborech lidské činnosti a lidského bádání. Jde například o kontrolu práce, zdravotní, občanskou, hospodářskou a v neposlední řadě také o kontrolu sociální, kriminality či policejní.⁵²

2.1.1 Sociální kontrola

Sociální kontrola je pojem z oblasti sociologie. Ze sociologického hlediska je sociální kontrola „*konfrontace reálného chování jedince nebo skupiny s kolektivně sdílenými hodnotami a normami tohoto chování, průběžně prováděná účastníky sociální interakce*“ a je chápána jako regulativní mechanismus k odstranění jí zjištěných deviací od standardů prostřednictvím sankcí.⁵³ Černíková, Válková a Firstová vymezují sociální kontrolu jako „*ty prostředky, kterými společnost působí na chování lidí a dosahuje tak žádoucí společenské konformity chování svých členů.*“⁵⁴ Jde tedy o usměrňování jakéhokoliv společensky nepřijatelného chování, nikoliv jen toho kriminálního či protiprávního.

Kontrola kriminality je pouze jednou z podkategorií kontroly sociální, tyto dvě však spolu úzce souvisí. Mnoho druhů chování, které se odlišuje od společensky přijatelné normy, a je tedy společností sankcionováno, není chováním kriminálním v jeho právním pojetí. Může se však jednat o kriminogenní faktory. Sem lze řadit

⁵¹ Kontrola. In: REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3, str. 307.

⁵² Kontrola. In: *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, c2008-2022 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kontrola>.

⁵³ VLÁČIL, Jan. Kontrola sociální. In: NEŠPOR, Zdeněk R., ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2022-12-25]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kontrola_soci%C3%A1ln%C3%AD.

⁵⁴ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 213.

například alkoholismus nebo prostituci. Jejich sociální kontrolou tedy přímo pomáháme kontrolovat kriminalitu.

Sociální kontrola může být vykonávána formálními (př. policie, soudy) nebo neformálními (př. rodina, škola, výchovné poradenství, zájmové organizace) institucemi. Jejimi prostředky jsou například náboženství, morálka, vědění, výchova či právo.⁵⁵

Sociální kontrola je také těžištěm některých kriminologických teorií, tedy teorií, jež si dávají za cíl vysvětlit mj. genezi kriminality, kriminogenní faktory a z toho vycházející možnosti řešení. Takové teorie se sdružují do skupiny nazývané teorie kontroly a je jim společné „*východisko o indeterminismu lidské vůle, jejímž výsledkem je svobodná volba rozhodnutí, která individuu v případě absentujících účinných kontrolních mechanismů umožňuje zachovat se delikventně.*“⁵⁶

2.2 Kontrola kriminality

Kontrola kriminality, dříve nazývaná boj s kriminalitou, je široký pojem, na nějž je možné, a do jisté míry i žádoucí, pohlížet optikou více vědních oborů. To lze dovodit z multidisciplinárnosti a interdisciplinárnosti kriminologie, jejíž součástí je právě i zkoumání možností kontroly kriminality. Jak bylo uvedeno výše, jedná se o součást rozsáhleji vymezené sociální kontroly. Kontrola kriminality je tradičně definována jako snaha společnosti a státu o udržení kriminality v přijatelných mezích, případně její omezování.⁵⁷

Obecně tedy kontrola kriminality znamená její ovlivňování. Cíle kontroly kriminality lze rozdělit na snižování kvantity kriminality, tedy zastavení růstu kriminality,

⁵⁵ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 213.

⁵⁶ VÁLKOVÁ, Helena. Vývoj názorů na příčiny kriminality, jednotlivé kriminologické směry a trendy. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 94.

⁵⁷ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 25-26.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 214.

případně redukce nápadu kriminality, a na snižování kvality neboli škodlivosti kriminality, tedy na eliminaci jejích závažných forem.⁵⁸

Jak je patrné z vymezení výše, nejedná se o snahu o úplné vymýcení kriminality. Právní a společenské normy jsou v určité míře porušovány v každé společnosti bez ohledu na jejich konkrétní obsah. Toto přirozené porušování norem, tedy i norem trestního práva, implicitně předjímá i samotná existence postihů za jejich porušování. Pokud by nebyly normy porušovány, nebylo by nutné za jejich nedodržování stanovovat sankce.

Kontrola kriminality je realizována pomocí dvou vzájemně provázaných strategií, strategie preventivní a strategie represivní.⁵⁹ Jejich vzájemný vztah je někdy označován jako dvě strany téže mince.⁶⁰

2.2.1 Preventivní strategie

Prevence kriminality je jedna ze strategií kontroly kriminality. Jedná se o vývojově a historicky mladší přístup. Jelikož jde o pojem interdisciplinárního charakteru, je nelehké prevenci kriminality úplně a jednotně vymezit. Černíková, Válková a Firstová jako prevenci kriminality vnímají „*veškerá opatření směřující k eliminaci trestné činnosti před jejím započítím, případně před jejím pokračováním.*“⁶¹ Zoubková a Večerka se ve své definici soustředí na kriminogenní faktory a dle nich prevence kriminality „*představuje soubor nejrůznějších společenských aktivit orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů.*“⁶²

⁵⁸ Kontrola kriminality. In: ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie pro studenty doktorského studijního programu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-409-0, str. 31.

⁵⁹ Tamtéž, str. 31.

⁶⁰ MULÁK, Jiří. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 264.

⁶¹ ČERNÍKOVÁ, Vratslava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 256-257.

⁶² VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. Prevence kriminality. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 151.

V tomto významu se jedná o prevenci kriminality v užším smyslu. Preventivní účinek má za cíl i trestní represe, v takovém případě je však označována jako prevence v širším smyslu.⁶³

Český právní řád legislativně prevenci kriminality neupravuje a čeští zákonodárci tak ani prevenci kriminality legislativně nedefinují, přestože tento termín na několika místech užívají.⁶⁴ Slovenská republika však prevenci kriminality definuje, a to v § 3 písm. a) zákona č. 583/2008 Z. z., o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti; pro účely tohoto zákona jako „*cieľavedomé, plánovité, koordinované a komplexné pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu a inú protispoločenskú činnosť, s cieľom ich predchádzania, potlačania a zamedzovania; to sa vzťahuje aj na prevenciu inej protispoločenskej činnosti.*“

Prevenci kriminality lze klasifikovat dle určitých kritérií. Dle cíle lze strategie prevence rozdělit na přímé a nepřímé. Přímé preventivní strategie cílí bezprostředně proti kriminalitě. Nepřímé preventivní strategie se zaměřují na oblasti zaměstnanosti, bydlení a obecně na zvyšování kvality života, čímž vzhledem k propojenosti kriminality s dalšími faktory nepřímo pozitivně ovlivňují kriminalitu jako svůj přirozený vedlejší efekt.⁶⁵

Dle adresátů, někdy také dle stádia vývoje kriminálního problému nebo úrovně preventivních aktivit, lze prevenci rozdělit na primární, sekundární a terciární. Primární prevence je zaměřena na veškeré potenciální pachatele, situace či oběti, tedy na celou společnost, a to bez ohledu na jejich kriminální ohrožení nebo kriminální rizikovost. Sekundární prevence cílí na rizikové objekty, tedy na ty potenciální pachatele, situace či oběti, u nichž je zvýšené kriminální ohrožení či

⁶³ MULÁK, Jiří. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 264.

⁶⁴ viz např. § 17 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, nebo § 59 a § 68 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

⁶⁵ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 258.

riziko. Terciární prevence se snaží předejít recidivě, cílí tedy na ty pachatele, situace nebo oběti, u nichž již došlo k porušení zájmu chráněného zákonem.⁶⁶

Na tomto místě je však potřeba uvést, že výše uvedené rozdělení vychází z kriminologické perspektivy a není jediné, které se v odborné literatuře nachází. Jiné vědecké obory pod primární, sekundární a terciární prevencí chápou jinak zaměřené aktivity, případně k těmto třem kategoriím přidávají ještě prevenci kvartérní. Například Národní ústav duševního zdraví (NÚDZ) vychází ve svých dokumentech zaměřených na předcházení kriminality sexuálních delikventů, případně deviantů, z rozdělení prevence kriminality dle Jeglic a Calkins. Dle nich se primární prevence snaží zabránit trestné činnosti předtím, než k ní dojde a poskytuje se široké veřejnosti, nebo i skupinám, které jsou ve zvýšeném riziku spáchání TČ. Za sekundární prevenci pak považují okamžitou reakci na spáchanou trestnou činnost jako je např. minimalizace následků na oběť nebo identifikace pachatele. Terciární prevence je pak reaktivní opatření k zabránění recidivě.⁶⁷

Z hlediska obsahu můžeme prevenci kriminality rozdělit na sociální, situační a viktimologickou. Sociální prevence se zaměřuje na sociální, ekonomické a další faktory kriminality a snaží se pozitivně působit na společnost jako celek. Obsahem situační prevence jsou opatření směřovaná proti příležitostem k páchaní trestné činnosti, případně technické, organizační či jiné prostředky určené k jejímu znesnadňování. Viktimologická prevence se pak věnuje působení na potencionální, ale i skutečné oběti trestné činnosti.⁶⁸

⁶⁶ MULÁK, Jiří. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 285-286.

VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. Prevence kriminality. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 169-171.

⁶⁷ MAREČKOVÁ, Alena, Filip ŠINKNER, Leona PLÁŠILOVÁ a kol. *Analýza zahraniční zkušenosti: Primární prevence sexuálně motivované trestné činnosti*. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2022. Dostupné také z: <https://www.projektparafilik.cz/odbornematerialy>. str. 5-6.

⁶⁸ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 258-266.

VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. Prevence kriminality. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 152-168.

2.2.2 Represivní strategie

Trestní represe je původní, tradiční formou kontroly kriminality. Jde o formální kontrolu, již provádí stát prostřednictvím k tomu povolovaných institucí. Jedná se o reaktivní, retrospektivní a defenzivní reakci státu na spáchaný skutek především aplikací prostředků trestního práva. Trestní represe je nejintenzivnější reakcí státu na nežádoucí chování, jedná se o prostředek *ultima ratio*, tedy . V souvislosti se zásadou subsidiarity trestní represe by jí měly předcházet prostředky mimotrestní. O preventivním účinku trestní represe se někdy mluví jako o generální prevenci či o prevenci tradiční, původní. Konkrétní opatření a formy trestní represe určuje trestní politika státu jako součást obecné politiky. Trestáním, tresty, jejich účinky a jejich výkonem se zabývá vědecká disciplína penologie.⁶⁹

S vývojem společnosti se objevují různé teoretické koncepce účelu trestání. Podle podstaty a historie vývoje je lze rozdělit na absolutní, relativní a smíšenou.⁷⁰

Absolutní (taliační) teorie je nejstarším pohledem na účel trestu. Vychází z myšlenky „trestá se, protože bylo páčáno zlo.“ Účelem tedy je potrestání samo o sobě a trest by měl představovat spravedlivou odplatu. Je zaměřena na minulost, nezajímá se o nápravu ani o budoucí chování pachatele. Jde o vyhovění požadavkům absolutní spravedlnosti. V současné době je tato teorie především spojena s problematikou trestu smrti.

Relativní teorie nevnímají trest jako samoučelný. Lze je rozdělit na teorii odstrašení, rehabilitace, eliminace a kompenzace. Vycházejí z myšlenky „trestá se, aby nebylo páčáno zlo“ a pokládají tak základ preventivních aktivit spojených

⁶⁹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUCHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 214-215.

Kontrola kriminality. In: ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie pro studenty doktorského studijního programu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-409-0, str. 31-32.

TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trestní represe a penologie. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 193-196.

NAVRÁTILOVÁ, Jana a Zdeněk KARABEC. Penologie. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 178-179.

⁷⁰ Pojetí trestu a trestání. In: RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. s 43.

s ukládáním trestů. Kladou důraz na budoucnost a trest vnímají jako druh léčení zabraňující budoucí trestné činnosti. Do této kategorie lze zařadit např. teorii psychologického donucení nebo teorii speciální prevence.

Směšená teorie spojuje prvky absolutní i relativní teorie. Koncept trestání v České republice vychází z této teorie. Účelem trestu je tedy přispět ke kontrole kriminality. Současný trestní zákoník obecný účel trestu explicitně nevymezuje, definici však obsahoval předchozí trestní zákon č. 140/1961 Sb. v ustanovení § 23. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, pak upravuje účel výkonu trestu odnětí svobody v ustanovení § 1 odst. 2.⁷¹

Vedle účelu trestu se rozlišuje i jeho funkce. Teorie funkcí jsou vymezeny samostatně pouze teoreticky a v praxi se neuplatňují v čisté podobě. V závislosti na politických, sociálně-ekonomických, kulturních a dalších determinantech státu se prvky jednotlivých teorií prolínají.

Za nejstarší je považována retributivní neboli odplatná teorie. Dle této teorie je trest přirozeným důsledkem a odplatou společnosti za spáchaný trestný čin a jeho výše musí odpovídat závažnosti trestného činu. Vychází z klasické kriminologické a trestněprávní školy a filosofie indeterminismu. Pachatel páchá trestnou činnost vědomě a ze své svobodné vůle a tím přistupuje na to, že bude potrestán. Tato teorie je ve své podstatě již zastaralá a překonaná, v poslední době však o ni zájem ve společnosti narůstá především pod vlivem rychlého nárůstu kriminality a ztráty důvěry v možnost nápravy pachatele.

Teorie odstrašení spatřuje smysl trestu v tom, že odrazuje pachatele (tzv. individuální prevence), případně potenciální pachatele (tzv. generální prevence negativní), od dalšího kriminálního chování. Problémem této teorie je především fakt, že tentýž trest i tytéž podmínky jeho výkonu působí na každého pachatele jiným způsobem. Do této teorie taktéž spadá problematika exemplárních trestů, tedy trestů výjimečně tvrdých, které by měly odstrašit

⁷¹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 215-217.

Pojetí trestu a trestání. In: RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9, str. 43-46.

pachatele od páchání kriminality. Výzkumy však ukazují, že spíše než výše trestu odrazuje jeho neodvratnost.

Teorie rehabilitační neboli nápravná je zaměřena na osobu pachatele a přihlíží k etiologii individuálního trestného činu. Dle této teorie by měla být vyvinuta snaha o odstranění kriminogenních faktorů a o takové působení na pachatele, které povede k jeho napravení a následnému společensky přijatelnému chování. Cílem by mělo být „*opětovné zařazení pachatele do společnosti na základě dosažené změny v jeho chování vyplývající z pochopení jeho problémů v sociálním kontextu.*“⁷²

Eliminační neboli izolační, vylučovací teorie vidí účel trestu v dočasné nebo trvalé izolaci pachatele od zbytku společnosti. Tato izolace má dvojí význam. Jednak nejspolehlivěji ochrání společnost před pachatelem a zároveň způsobí pachateli citelnou újmu, která může vést k jeho nápravě. V současné době se tato teorie nejvýrazněji uplatňuje u trestu doživotního odnětí svobody.

Restituční neboli kompenzační, restorativní, obnovující teorie zahrnuje nejen osobu pachatele, ale i oběť činu. Tato teorie se zaměřuje na snahu o obnovení činem porušené rovnováhy v sociálních vztazích, především mezi pachatelem a obětí. Zdůrazňuje také význam odstranění následků trestného jednání a význam náhrady škody, na níž by se měl pachatel podílet. Za důležité považuje alternativní tresty a komunikaci mezi pachatelem a poškozeným o rozsahu a formě náhrady způsobené škody. Specifickou podobou přístupu popisovaného touto teorií je v současné době na významu nabírající restorativní justice.⁷³

⁷² ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 219.

⁷³ MULÁK, Jiří. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 266-267.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 217-220.

NAVRÁTILOVÁ, Jana a Zdeněk KARABEC. Penologie. In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 179-184.

2.3 Historický vývoj kontroly sexuální kriminality

V lidských dějinách existovalo mnoho různých společenských uskupení a každé z nich považovalo za trestné jiné chování a i jinak přistupovalo k jejich kontrole. Jak bylo uvedeno výše, prevence je výrazně mladší složkou kontroly kriminality. Historie kontroly sexuální kriminality je tedy spíše historií jejího trestání.

Na tomto místě je vhodné uvést, že cílem této kapitoly není úplný a vyčerpávající výklad o historii sexuální kriminality a jejího trestání. Proto jsou jednotlivé relevantní příklady zjednodušeným přehledem situace v dané době na daném místě, což přirozeně znamená určitou míru zkreslení.

V dnešní době je objektem znásilnění právo člověka svobodně rozhodovat o svém životě. Nebylo tomu však vždy. Například ve starověkém Izraeli bylo za znásilnění panny uloženo násilníkovi zaplatit otci expanny 50 šeklů stříbra a musel si dívku povinně vzít bez možnosti se s ní rozvést. Jedna z možných interpretací tohoto trestu je, že nešlo o trest za styk proti vůli ženy, ale za snížení kupní ceny dcery, tedy „majetku“ otce. Je však možné konstatovat, že se nejednalo o materiální delikt, ale o sexuální delikt, kde primárním objektem nebyla důstojnost a svoboda ženy, ale právo otce regulovat její pohlavní život a materiální sankce byla trestem za porušení základního otcova práva v sexuální oblasti.⁷⁴

Pokud by byla žena zasnoubená a pohlavní styk s ní vykonal jiný muž než budoucí manžel, šlo by o trestné cizoložství a záleželo by na tom, kde se tak stalo, přičemž fakticky nezáleželo na přítomnosti či absenci souhlasu ženy. Pokud by se tak stalo ve městě, bylo trestem ukamenování pro muže i ženu, jelikož platila nevyvratitelná právní domněnka, že žena nekřičela, tedy že se nebránila a fakticky souhlasila. Muž byl trestán za vstup do výlučné kompetence budoucího manžela ženy. Stalo-li by se tak mimo město, tedy na poli, kapitální trest by stihnul pouze muže, jelikož pro ženu platila opačná nevyvratitelná domněnka, že křičela, a tedy se bránila, ale nikdo jí nemohl pomoci.⁷⁵

⁷⁴ VYHNÁNEK, Ján. Znásilnenie v starovekom Izraeli. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 11-18.

⁷⁵ Tamtéž, str. 18-19.

V římském právu docházelo k vývoji právní úpravy cizoložství v průběhu času. V nejstarších dobách se týkalo pouze žen. Manželovi nevěrné ženy příslušelo právo, nikoliv povinnost, ženu potrestat, přičemž podle romulských předpisů bylo cizoložství možno trestat vyhnáním (tzv. zapuzení) nebo i smrtí. V době justiniánského práva přebírá do svých rukou stát to, co bylo dříve svěřeno soukromému rozhodování manželů. Zároveň se trestně odpovědným stává i muž – cizoložník. Otec ani manžel už nesmí dceru trestat smrtí, otec však mohl být za přesně stanovených podmínek zbaven trestní odpovědnosti, pokud ve svém domě oba cizoložníky přistihl a v oprávněném rozrušení je zabil. Nově také měli být pachatelé obžalováni ve veřejném trestním řízení. Dalším trestem za cizoložství byl nucený rozvod a faktickým důsledkem právní stav *infamia*. Odsouzený muž byl potrestán doživotním vyhnáním a propadnutím poloviny majetku. Odsouzená žena byla potrestána vyhnáním, zabavením třetiny majetku a poloviny věna.⁷⁶

Jiná situace nastala, pokud byl sexuálně napaden otrok. Otroci totiž byli v římskoprávním pojetí považováni za věci. Majitel takto napadeného otroka mohl na násilníka podat žalobu na protiprávní poškození cizí věci, žalobu na z urážky pána otroka nebo žalobu z mravního zkažení otroka. Francké právo poté podrobněji upravovalo skutkové podstaty sexuálního spojení mezi otroky a svobodnými navzájem.⁷⁷

Na českém území začala kriminalizace a penalizace sexuálního chování v době Velké Moravy. V relevantních dochovaných pramenech práva je sexuálnímu chování věnována až třetina všech ustanovení, z nichž mnoho mělo trestněprávní charakter. Tresty byly dvojího typu; světské nebo církevní. Jako příklad trestů za různá nežádoucí jednání lze uvést například pokání v určité délce, stravu

⁷⁶ BUBELOVÁ, Kamila a Matej PEKARIK. Cizoložství a kořistění z prostituce jiného (římskoprávní pohled). In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 21-24.

⁷⁷ FRÝDEK, Miroslav. Otroci a otrokyně jako objekty sexuálních zločinů v římském právu a vybraných barbarských zákonících. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 32-34.

pouze o chlebu a vodě, pokutu placenou pánovi otrokyně, vyhnání, odřezání nosu, zbičování, propadnutí části nebo celého majetku.⁷⁸

Ve středověku a novověku procházelo významným vývojem znásilnění. V určité části historie byl únos ženy a její následné znásilnění legitimním způsobem obstarání si manželky, žena byla stále ještě objektem, nikoliv subjektem práva. Znásilnění začíná být vnímáno jako závažný zločin na ženě ve 12. století, především pod vlivem církve a křesťanství. Dle Koldínova zákoníku (1569) bylo *stuprum violentum*, tj. de facto znásilnění, jedním z hrdelních zločinů, avšak jen pokud žena křičela a následně dokázala prokázat na ní spáchané násilí. Trestem bylo zejména stětí pachatele mečem nebo jeho vpletení do kola. Pokud byla znásilněna dívka mladší 12 let, byl pachatelům ukládán trest vpletení do kola, což bylo považováno za horší trest než prosté stětí mečem. V daném období bylo trestání znásilnění velmi podobné v celé Evropě. K omezení trestu smrti došlo až v období husitské revoluce a humánnější tresty se začaly upřednostňovat v 18. století, především trest nucených prací.⁷⁹ Podrobnou analýzu trestů za sexuální trestné činy v období feudalismu na našem území zpracovala Virdzeková.⁸⁰

Dalším trestným jednáním bylo, a dodnes je, krvesmilstvo neboli incest. Například v Římě bylo trestáno smrtí. Na našem území byl incest považován za horší zločin než cizoložství a smilstvo, a měl tedy být i tvrději postihován. V 16. století bývali někteří delikventi i upáleni. Od trestu smrti za incest se začalo ustupovat na konci 18. století.⁸¹

⁷⁸ GÁBRIŠ, Tomáš a Róbert JÁGER. Sexuálne trestné činy v slovanskom práve na Veľkej Morave. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 37-43.

⁷⁹ LACIAKOVÁ, Lucia a Eva Viktória MALÍKOVÁ. Trestnoprávny postih znásilnenia v období stredoveku s poukazom na spôsoby jeho sankcionovania. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 64-70.

⁸⁰ VIRDZEKOVÁ, Alica. Sexuálne trestné činy vo svetle mestského práva. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 73-83.

⁸¹ ADAMOVÁ, Karolina a Vendulka VALENTOVÁ. Incest v českém právu do roku 1918. In: SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 61-62.

Od vzniku samostatného Československa platily až do dnešní doby celkem čtyři trestní zákony. Prvním z nich byl zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl převzat do československého právního řádu z právního řádu Rakouska-Uherska. Tento zákon platil s četnými novelizacemi až do roku 1950, kdy byl nahrazen trestním zákonem č. 86/1950 Sb. Tento trestní zákon byl nahrazen novým po jedenácti letech, a to zákonem č. 140/1961 Sb. V roce 2010 pak vstoupil v účinnost aktuální trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb.

Za těchto více než sto let se vnímání sexuálního chování výrazně proměnilo, s čímž souvisí i vývoj sexuálních trestných činů a trestů za ně ukládaných. Obecně lze říci, že docházelo k postupnému zmírňování trestní represe. Stejně tak se proměnila terminologie užívaná v souvislosti se sexuální kriminalitou.

Násilné smilstvo, později znásilnění, bylo po dlouhou dobu možno spáchat jen na ženě a pouze souloží. Ke změně došlo v roce 2001, kdy byla novelou trestního zákona skutková podstata změněna tak, aby chránila všechny osoby a postihovala i například anální nebo orální sex.

U pohlavního zneužívání došlo k posunutí věkové hranice ze 14 na 15 let trestním zákonem z roku 1950. Postupně byl též dekriminlizován homosexuální styk, přičemž úplný zákaz byl zrušen trestním zákonem z roku 1961 a plně zrovnoprávněn byl jeho novelou v roce 1990. Mnoho změn také přinesl nový trestní zákoník, o jehož současném stavu však již bylo pojednáno výše.

V Tabulce 3 jsou porovnány trestní sazby odnětí svobody za sexuální trestné činy z posledních účinných znění uvedených trestních zákonů. Tabulka tedy neodráží změny ve výši sazeb ani změny ve skutkových podstatách, které byly zavedeny jejich novelami. Jelikož se jednotlivé definice sexuálních TČ se v jednotlivých zákonech více či méně odlišují, viz výše uvedené změny, jedná se pouze o orientační přehled rámcově ilustrující změny v trestání sexuální kriminality v Československu a v České republice.

Tabulka 3 Orientační přehled trestních sazeb za trestné činy dle jednotlivých trestních zákonů

Trestný čin	Trest odnětí svobody v letech			
	117/1852 ř.z.	86/1950 Sb.	140/1961 Sb.	40/2009 Sb.
Znásilnění	---	---	---	0,5-5
Znásilnění souloží	5-10	5-10	2-8	2-10
Znásilnění jiným obdobným pohlavním stykem	---	---	2-8	2-10
Znásilnění s následkem těžké újmy	10-20	10-20	5-12	5-12
Znásilnění s následkem smrti	doživotí	15-25	10-15/výjim.	10-18
Znásilnění osoby mladší 18 let	---	---	3-10	2-10
Znásilnění osoby mladší 15 let	5-10	---	5-12	5-12
Pohlavní zneužití	1-5	1-10	1-8	1-8
Pohlavní zneužití na osobě svěřené doзору	---	---	2-10	2-10
Pohlavní zneužití s následkem těžké újmy	1-20	10-20	5-12	5-15
Pohlavní zneužití s následkem smrti	1-20	doživotí	10-15/výjim.	10-18
Zoofilie	1-5	---	---	---
Homosexuální styk	1-5	0-1	---	---
Homosexuální styk s osobou mladší 18 let	---	1-5	---	---
Homosexuální styk za úplatu	---	1-5	---	---
Soulož mezi příbuznými	0,5-1	0-2	0-2	0-3
Svádění k pohlavnímu styku	---	---	---	0-2
Přiměnění dítěte k souloži zneužívaje závislosti	---	1-5	0-2	---
Sexuální nátlak	---	---	---	0,5-4
Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	---	---	---	0-2

Zdroj: Zákon 117/1852 ř.z., *o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927* v posledním znění; Zákon č. 86/1950 Sb., *trestní zákon* v posledním znění; Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon* v posledním znění; Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

2.4 Mezinárodní aspekty kontroly sexuální kriminality

Sexuální kriminalita není problémem pouze České republiky, potažmo Evropy, proto se tímto tématem zabývá mnoho mezinárodních organizací. Významnými mezinárodními organizacemi, které se zabývají bojem se sexuální kriminalitou, jejichž členem je Česká republika, jsou Organizace spojených národů, Interpol, Evropská unie a Rada Evropy.

2.4.1 Organizace spojených národů

OSN je mezinárodní organizace sdružující 193 států založená s cílem dosažení a udržení mírového soužití států na celém světě. Československo bylo jejím zakládajícím členem. Česká republika se jako jeden ze dvou nástupnických států stala členem v roce 1993. OSN se skládá z šesti hlavních orgánů, jimiž jsou Valné

shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická a sociální rada (ECOSOC), Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát.⁸²

Jednou z provozních komisí ECOSOC je Komise pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost (CCPCJ). Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) je sekretariátem CCPCJ. CCPCJ je „*orgánem OSN určeným pro formulaci mezinárodních politik a doporučení v oblasti boje proti kriminalitě.*“⁸³ Nejdůležitějším dokumentem v této oblasti je Směrnice OSN pro prevenci kriminality obsahující obecné standardy pro předcházení kriminalitě.⁸⁴

OSN také každých pět let pořádá kongres na téma prevence kriminality a trestní spravedlnosti. Zatím poslední se konal v roce 2021 v Kjótu v Japonsku. Zde byla přijata tzv. Kjótská deklarace, která se mimo jiné věnuje kriminalitě proti mládeži v online i off-line prostoru, jakou je například sexuální zneužívání, ochraně práv obětí trestné činnosti a podpoře ohlašování trestné činnosti oběťmi, rehabilitaci a reintegraci pachatelů trestné činnosti a prohlubování mezinárodní spolupráce v oblasti potírání trestné činnosti.⁸⁵

Mezi další instituce věnující se kriminalitě a její kontrole patří Výbor pro odstranění rasové diskriminace (CERD), Výbor pro odstranění diskriminace žen (CEDAW)⁸⁶ a v neposlední řadě Evropský institut pro prevenci a kontrolu kriminality založený dohodou mezi OSN a vládou Finska a fungující pod finským Ministerstvem spravedlnosti.⁸⁷

⁸² Členské státy. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC Praha [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/clenske-staty>.

⁸³ OSN. *Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizacích ve Vídni* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/osn/index.html.

⁸⁴ *ECOSOC Resolution 2002/13: Action to promote effective crime prevention*. New York: United Nations Economic and Social Council, 2002. Dostupné také z: <https://www.un.org/ecosoc/sites/www.un.org.ecosoc/files/documents/2002/resolution-2002-13.pdf>.

⁸⁵ *Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Vienna: United Nations, May 2021. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/commissions/Congress/21-02815_Kyoto_Declaration_ebook_rev_cover.pdf.

⁸⁶ Mezinárodní subjekty prevence kriminality a mezinárodní zakotvení prevence kriminality. In: SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2016. ISBN 978-80-7556-009-4, str. 35-48.

⁸⁷ Frontpage. *Heuni* [online]. Helsinki: The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://heuni.fi/frontpage>.

2.4.2 Interpol

Interpol, plným názvem Mezinárodní organizace kriminální policie, je mezinárodní organizace složená ze 195 členských zemí. Interpol propojuje policejní složky napříč světem, vede mezinárodní databáze zločinů a zločinců a nabízí technickou a operativní pomoc, čímž pomáhá k efektivnímu potírání trestné činnosti.⁸⁸

Jedním ze sedmi strategických cílů Interpolu je ochrana zranitelných komunit, tedy mimo jiné ochrana obětí před zneužitím a sekundární viktimizací. Jeden z útvarů Interpolu se věnuje kriminalitě proti dětem a mladistvým, především v oblasti sexuálního zneužívání. Interpol také vede Mezinárodní databázi sexuálního zneužívání dětí (ICSE) obsahující více než 4,3 milionu obrázků a videí, která pomáhají s identifikací obětí zneužívání a dopadením pachatelů v 68 napojených zemích.⁸⁹

2.4.3 Evropská unie

Evropská unie je politická a ekonomická unie, která si klade za cíl zlepšit spolupráci v Evropě. Česká republika k EU přistoupila v roce 2004. V oblasti kriminality a její prevence působí několik orgánů. Od roku 2001 působí Evropská síť pro předcházení trestné činnosti (EUCPN), jejímž cílem je přispívat k rozvoji různých aspektů prevence kriminality na úrovni EU a podporovat činnosti v zájmu předcházení trestné činnosti na celostátní a místní úrovni. EUCPN také podporuje výměnu dobré praxe a udržuje databázi znalostních poznatků v oblasti prevence kriminality. Tato databáze obsahuje mimo jiné desítky článků na téma bezpečnosti v kyberprostoru, sexuálního násilí a sexuálního zneužívání dětí. Mimo to EUCPN každoročně organizuje konferenci osvědčených postupů, kde uděluje Evropskou cenu prevence kriminality.⁹⁰

Pod Evropskou unii spadají také dvě agentury působící v oblasti spolupráce v potírání a vyšetřování trestné činnosti. Jedná se o Agenturu Evropské unie pro

⁸⁸ What is INTERPOL?. *The International Criminal Police Organization* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/What-is-INTERPOL>.

⁸⁹ International Child Sexual Exploitation database. *The International Criminal Police Organization* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>.

⁹⁰ EUCPN [online]. Brussels: EUCPN, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.eucpn.org>.

justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust)⁹¹ a Agenturu Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol).⁹² Legislativní orgány EU také přijímají různé závazné právní předpisy, které se týkají kriminalizace či dekriminalizace určitých jednání v sexuální oblasti.⁹³

V rámci Generálního ředitelství pro migraci a vnitřní věci (DG HOME) existuje Síť pro prevenci sexuálního zneužívání dětí (CSAPN). CSAPN spojuje odborníky z praxe a výzkumníky s cílem podpořit členské státy při zavádění použitelných a účinných preventivních opatření ke snížení výskytu pohlavního zneužívání dětí v EU.⁹⁴

2.4.4 Rada Evropy

Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace zajišťující spolupráci 46 členských států zejména v oblasti podpory demokracie a ochrany lidských i sociálních práv a svobod. Československo se stalo členem v roce 1991, samostatná Česká republika pak v roce 1993.⁹⁵ V roce 1958 vznikl Evropský výbor pro problémy související s kriminalitou (CDPC), který je odpovědný za dohled a koordinaci činností Rady Evropy v oblasti kriminality. V oblasti sexuální kriminality pomáhal CDPC s přípravou několika úmluv,⁹⁶ například Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání⁹⁷

⁹¹ *European Union Agency for Criminal Justice Cooperation* [online]. The Hague: Eurojust, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu>.

⁹² *Europol* [online]. The Hague: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, c2022 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu>.

Mezinárodní subjekty prevence kriminality a mezinárodní zakotvení prevence kriminality. In: SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2016. ISBN 978-80-7556-009-4, str. 50-53.

⁹³ Viz např. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.

⁹⁴ Child Sexual Abuse Prevention Network (CSAPN). *European Commission: Migration and Home Affairs* [online]. Brussels: Directorate-General for Migration and Home Affairs, [2023] [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/child-sexual-abuse-prevention-network-csapn_en.

⁹⁵ *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>.

⁹⁶ About the European Committee on Crime Problems (CDPC). *European Committee on Crime Problems* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cdpc/european-committee-on-crime-problems>.

⁹⁷ *Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání*. Lanzarote: Rada Evropy, 2007. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/168046e1e9>.

nebo v poslední době velmi diskutované Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva).⁹⁸

2.4.5 Mezinárodní nestátní a neziskové organizace

Kromě organizací působících na úrovni států, případně státních orgánů, působí v oblasti kontroly sexuální kriminality mnoho mezinárodně působících nestátních a neziskových organizací. Významnou evropskou organizací je Evropské fórum pro bezpečnost ve městech (EFUS) fungující na bázi spolupráce členských měst. Témata, jimž věnuje EFUS pozornost, jsou mimo jiné „Město v noci“, „Diskriminační násilí“ a iniciativa „Ženy ve městech“.⁹⁹

Mezi další organizace patří např. Victim Support Europe, Amnesty International, Child Rights Connect nebo Defence for Children International.

⁹⁸ *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*. Istanbul: Rada Evropy, 2011. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

Mezinárodní subjekty prevence kriminality a mezinárodní zakotvení prevence kriminality. In: SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2016. ISBN 978-80-7556-009-4, str. 48-50.

⁹⁹ Topics. *European Forum for Urban Security* [online]. Paris: European Forum for Urban Security, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://efus.eu/category/topics>.

3 PREVENCE SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČR

3.1 Systém prevence kriminality v ČR

Systém prevence kriminality se v České republice začal formovat v roce 1993, kdy byl při Ministerstvu vnitra zřízen Republikový výbor pro prevenci kriminality (RVPPK) a následně v roce 1996 byla přijata první Strategie prevence kriminality. Systém prevence kriminality v ČR lze rozdělit do třech úrovní, republikové, krajské a místní.

Nejvyšším článkem systému je republiková, celostátní úroveň. Ta existuje na vládní, mezíresortní a resortní úrovni a představuje ji především Vláda ČR, RVPPK, Ministerstvo vnitra, především odbor prevence kriminality, a další ministerstva a instituce. Činnost na celostátní úrovni se zaměřuje především na mezíresortní koordinaci, vytváření strategického a legislativního rámce a určování preventivní politiky ČR.¹⁰⁰ RVPPK je výbor aktuálně složený z 28 zástupců 19 organizací. Těmito organizacemi jsou Ministerstva financí, obrany, práce a sociálních věcí, pro místní rozvoj, spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy, vnitra a zdravotnictví a dále Asociace krajů ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, Nejvyšší státní zastupitelství, Policejní prezidium ČR, Probační a mediační služba ČR, Soudcovská unie ČR, Svaz měst a obcí ČR a Úřad vlády ČR.¹⁰¹

Kraje koordinují aktivity v oblasti prevence kriminality na svém území, zprostředkovávají informace mezi ministerstvy a obcemi, případně realizují dotační aktivity. Krajská úroveň prevence kriminality je zajišťována především skrze „manažery prevence kriminality“ působící na jednotlivých krajských úřadech.

¹⁰⁰ VEČERKA, Kazimír a Ivana ZOUBKOVÁ. Prevence kriminality. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 171-173.

¹⁰¹ *Statut Republikového výboru pro prevenci kriminality: ve znění usnesení vlády České republiky ze dne 6. dubna 2022 č. 276*. Praha: Vláda České republiky, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>.

Na místní, lokální úrovni se jednotlivé projekty a aktivity v oblasti prevence kriminality realizují, zde tedy leží těžiště prevence kriminality v ČR. Znalost místních poměrů, podmínek a specifik je v prevenci kriminality nezastupitelná, preventivní programy této znalosti využívající se jeví jako neefektivnější.¹⁰²

Na lokální úrovni působí i nestátní neziskové organizace. V oblasti prevence sexuální kriminality lze zmínit například organizace Konsent, Persefona, proFem, Amnesty International Česká republika nebo projekt Parafilik Národního ústavu duševního zdraví.

Na všech výše uvedených úrovních působí Policie ČR jakožto instituce zaujímající specifické místo v systému prevence kriminality v ČR. Jedná se o subjekt s nejkomplexnějšími, nejobjektivnějšími a nejúplnějšími informacemi a daty o kriminalitě. Spolupracuje na vytváření a realizaci řady preventivních projektů.¹⁰³ Rozvoj činností v oblasti prevence kriminality a větší důraz na ni jsou zároveň cíle, jež má Policie ČR stanoveny v Koncepti rozvoje Policie ČR do roku 2027.¹⁰⁴

Legislativní ukotvení činnosti Policie ČR v oblasti prevence kriminality se nalézá v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Ustanovení § 2 tohoto zákona vymezuje předcházení trestné činnosti jako jeden z úkolů Policie ČR, v ustanoveních § 14 až § 17 potom upravuje spolupráci s dalšími státními i nestátními subjekty, mimo jiné i v oblasti prevence kriminality. Konkrétně ustanovení § 15 zdůrazňuje povinnost Policie ČR až na výjimky upozorňovat orgány a osoby na skutečnosti, které se dotýkají jejich činnosti a mohou vést k ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, což je jedno z ustanovení, které tvoří základ preventivní činnosti policie v oblasti bezpečnosti a vnitřního pořádku.¹⁰⁵

¹⁰² ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Helena VÁLKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, str. 268.

¹⁰³ MULÁK, Jiří. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 290.

¹⁰⁴ *Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027*. Praha: Policejní prezidium České republiky, červenec 2020. Dostupné také z: <https://www.policie.cz/soubor/koncepce-rozvoje-policie-cr-do-roku-2027-pdf.aspx>. str. 22.

¹⁰⁵ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5, str. 74.

3.2 Preventivní politika ČR

Preventivní politika státu představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky.¹⁰⁶ Směr, kterým se má prevence kriminality ubírat, udává především vláda ČR. Aktuální vládní priority v oblasti prevence kriminality jsou vyjádřeny v dokumentu nazvaném Strategie prevence kriminality, který je přijímán od roku 1996 vždy na čtyř- až pětileté období. Strategie je sestavována Odborem prevence kriminality MV ve spolupráci s dalšími institucemi. Právě tento odbor zastupuje ČR např. v CCPCJ nebo EUCPN. Strategie je poté přijímána RVPPK a schvalována vládou ČR. V současné době je v platnosti Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027.

Tento dokument stanovuje sedm prioritních oblastí prevence kriminality:¹⁰⁷

- A) Podpora a rozvoj systému prevence kriminality v ČR
- B) Pomoc obětem trestných činů a jejich podpora
- C) Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy
- D) Komplexní a koordinovaný přístup k bezpečnosti v rizikových lokalitách, práce policie ČR ve vztahu k menšinám
- E) Situační prevence kriminality a nové přístupy
- F) Kriminalita páchaná dětmi a na dětech
- G) Prevence kybernetické kriminality

Sexuální kriminalita a její prevence se více či méně prolíná většinou prioritních oblastí.

Ad A) se jedná především o zvýšení alokace finančních prostředků na programy prevence kriminality skrze dotační programy MV, které jsou dlouhodobě podfinancované. Např. objem finančních prostředků v dotačním Programu prevence sociálně patologických jevů měl být v již v roce 2022 zdvojnásoben, což

¹⁰⁶ Prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra, c2023 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality>.

¹⁰⁷ *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/01-spk-2022-2027-strategie-pk-pdf.aspx>, str.10.

Ministerstvu vnitra uložil akční plán Strategie pro rovnost žen a mužů na léta 2021–2030. Nestalo se tak.

Ad B) by měla být zvýšená pozornost věnována skupinám zvláště zranitelných obětí, tedy mj. dětem nebo obětem sexuálních deliktů, a snaze o snížení latence kriminality proti zvláště zranitelným obětem. Zde se také Strategie odkazuje na Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí, o němž bude pojednáno níže.

Ad C) by jednou z prvních oblastí, kterým je nutné se u odsouzených věnovat, měla být léčba závislostí, případně jiných zejména duševních onemocnění. Zmiňuje se také důležitost práce s násilnou osobou.

Ad E) je aplikovatelný především obecný apel na vyhledávání inovativních projektů a přístupů v ČR i v zahraničí a jejich implementaci do preventivní praxe.

Ad F) a G) je na národní i mezinárodní úrovni velkým aktuálním tématem pohlavní zneužívání a pohlavní vykořisťování dětí v prostředí internetu a sociálních sítí, ale i v reálném světě. Problémem je obrovská latence této trestné činnosti, využívání šifrování a jiných anonymizačních technik. Toto prostředí vede k trvajícimu vzestupu sexuálního nátlaku. I proto je tato oblast zmíněna hned ve dvou prioritách prevence kriminality v ČR.

V oblasti prevence sexuální kriminality je důležité zmínit i Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022 přijatý Úřadem vlády ČR v roce 2019. Ten se mj. zabývá genderově podmíněným násilím, tedy v kontextu ČR zejména sexuálním násilím, znásilněním, sexuální zneužíváním nebo nebezpečným pronásledováním.

Prevence domácího a genderově podmíněného násilí je první strategickou oblastí Akčního plánu. V této oblasti vymezuje jako priority: vzdělávání v této oblasti pro dotčené profese za účelem zabránění sekundární viktimizaci; vzdělávání žáků, studentů i pedagogických pracovníků na základních a středních školách; realizaci

osvětových kampaní; zajištění dostupnosti programů pro práci s původci násilí; nastavení systematického sběru dat v oblasti.¹⁰⁸

Dalším strategickým dokumentem prevence kriminality je Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027, jejímž autorem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Jednou z popsaných forem rizikového chování je rizikové sexuální chování.¹⁰⁹

Do oblasti primární prevence lze zařadit i Národní strategii ochrany práv dětí 2021–2029 Ministerstva práce a sociálních věcí.

3.3 Primární prevence sexuální kriminality

Těžiště primární sociální prevence obecně leží z kriminologického pohledu v oblasti školství, rodiny a v lokálních komunitách. Stát také k primární prevenci přispívá v oblasti hospodářské, sociální, kulturní, právní a jiné politiky a snaží se tak působit na kriminogenní faktory, jako jsou např. bezdomovectví, záškoláctví užívání návykových látek, nezaměstnanost apod. V oblasti primární prevence sexuální kriminality považuje Zoubková za důležité zajistit účinnou sexuální, rodinnou, protialkoholní, kulturní a právní výchovu a provádění osvětových akcí adresovaných potenciálním obětem.¹¹⁰

V ČR je povinný jeden rok předškolního vzdělávání a devět let základního školního vzdělávání. Právě zde je tedy koncentrována školní výchova, kterou lze považovat za primární prevenci kriminality.

Rámec pro školní výchovu dětí a mladistvých stanovují Rámcové vzdělávací programy (RVP) pro jednotlivé úrovně a typy školských zařízení. V RVP pro předškolní vzdělávání jsou relevantní především vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý a Dítě a společnost, kde se učí mj. vyjadřovat souhlas

¹⁰⁸ *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022*. Praha: Úřad vlády ČR, duben 2019. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>. str. 18.

¹⁰⁹ *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, [2019]. Dostupné také z: https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf. str. 6.

¹¹⁰ ZOUBKOVÁ, Ivana. Vybrané problémy kontroly kriminality. In: ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. ISBN 80-86795-05-5, str. 134.

i nesouhlas, odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných aktivitách, respektovat předem daná pravidla, snažit se ovládat své afektivní chování, respektovat druhého, utvořit si základní dětskou představu o pravidlech chování a společenských normách a v neposlední řadě uvědomovat si, že ne všichni lidé tato pravidla respektují.¹¹¹

V RVP pro základní školy se problematika prevence sexuální kriminality promítá na prvním stupni především ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. V této oblasti se žáci učí mj. o právu a spravedlnosti, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií a předcházení sexuálnímu zneužívání. Na druhém stupni je učivo o nežádoucím sexuálním chování součástí oblastí Člověk, stát a právo, Výchova ke zdraví a nepovinné oblasti Etická výchova. Do oblasti Výchova ke zdraví je přímo zařazeno učivo o sexuální kriminalitě.¹¹²

Na školská zařízení se také zaměřují některé programy prevence kriminality Policie ČR. Na lokální úrovni pořádají preventisté ve školách besedy a přednášky. Témata těchto přednášek jsou mj. problematika mravnostních trestných činů, rizika komunikace na sociálních sítích či základy trestní odpovědnosti.¹¹³

Na celostátní úrovni PČR na základě výzkumu sextingu z června 2022 spoluvytvořila mikrokampaň „To nevymažeš“, která se věnuje problematice sextingu a sextorze. Sextorze je termín označující vydírání zahrnující sexuálně explicitní materiály a přímo souvisí s trestným činem sexuální nátlak.¹¹⁴ S tímto projektem souvisí i celoevropská kampaň „#SayNo“, na níž se PČR také podílí.¹¹⁵

¹¹¹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: úplné znění k 1. září 2021*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, září 2021. Dostupné také z: https://www.msmt.cz/file/56051_1_1.

¹¹² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, leden 2021. Dostupné také z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021.pdf>.

¹¹³ Akce a projekty: Preventivní akce a projekty. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-a-projekty-655004.aspx>.

¹¹⁴ HODÁČOVÁ, Veronika. Nebezpečí spojená se sextingem. *Policie České republiky* [online]. Praha: Oddělení prevence Policejního prezidia ČR, c2023, 17. 8. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nebezpeci-spojena-se-sextingem.aspx>.

¹¹⁵ RANDÁKOVÁ, Růžena. #SayNo! - Celoevropská kampaň proti zneužívání dětí online. *Policie České republiky* [online]. Praha: NCOZ SKPV, c2023, 19. června 2017 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sayno-celoevropska-kampan-proti-internetovemu-sexualnimu-natlaku-a-vydirani-deti-rekni-ne.aspx>.

Dalším projektem, v němž se PČR zabývá problematikou bezpečnosti v online prostředí je „Tvoje cesta onlinem“.¹¹⁶

Z dalších státních institucí, které se finančně nebo i jinak podílejí na primární prevenci sexuální kriminality, lze zmínit Ministerstvo vnitra, které realizuje dotační titul Prevence sociálně patologických jevů určený pro neziskové organizace, MŠMT, jež podporuje programy primární prevence rizikového sexuálního chování nebo Ministerstvo zdravotnictví, které v roce 2019 vyhlásilo prioritu „Děti a digitální média“ zaměřenou na kyberšikanu.¹¹⁷

Další důležitou součástí primární prevence sexuální kriminality je zvyšování povědomí veřejnosti o sexuálním zneužívání a vyvracení mýtů, které jsou s ním spojené a často sexuální trestnou činností legitimizují. Tento úkol leží z velké části na bedrech NNO. Mezi takové, které se věnují domácímu a sexuálnímu násilí, patří mj. ACORUS, Bílý kruh bezpečí, Locika, ROSA, proFem nebo Konsent.¹¹⁸

Poslední jmenovaná organizace pravidelně pořádá workshopy k tématům sexu, sexuality, souhlasu v sexu a prevenci sexuálního obtěžování. Mezi cílové skupiny workshopů patří rodiče a dále žáci, studenti i učitelé na základních, středních i vysokých školách nebo také firemní kolektivy.¹¹⁹

3.4 Sekundární prevence sexuální kriminality

Základem sekundární prevence je identifikace, vyhledání a preventivní působení na objekty se zvýšeným rizikem ohrožení trestným činem.¹²⁰ Pro účinné zacílení prevence je nutné vycházet z vědeckých dat o kriminalitě, místech jejího páčání, pachatelích a obětech. Tento přístup se v angličtině nazývá *data-driven*, *data-*

¹¹⁶ HODAČOVÁ, Veronika. Tvoje cesta. *Policie České republiky* [online]. Praha: Oddělení prevence Policejního prezidia ČR, c2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/tvoje-cesta.aspx>.

¹¹⁷ KREJČOVÁ, Lucie, Alena MAREČKOVÁ, Kateřina POTYSZOVÁ a kol. *Parafilik jako cíl intervencí v oblasti duševního zdraví a prevence sexuální delikvence: situační analýza stavu v ČR*. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023. Dostupné také z: https://www.projektparafilik.cz/_files/ugd/823593_df8a557f2fa14930910ca600fd40fd84.pdf. s 79-80.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 59-60.

¹¹⁹ Konsent: naše workshopy. *Konsent* [online]. Praha: Konsent, c2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://konsent.cz>.

¹²⁰ Prevence kriminality: základní definice a přístupy. In: TOMÁŠEK, Jan. *Prevence kriminality*. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 2014. ISBN 978-80-87174-32-6, str. 11.

informed nebo *evidence-based* prevence kriminality. Takový přístup omezuje řešení založená na mýtech a zkreslených informacích. Kjótská deklarace prevenci založenou na důkazech považuje za klíčovou oblast rozvoje prevence kriminality.¹²¹

V České republice kriminologickou studii zkoumající výskyt, formy a pachatele násilné sexuální trestné činnosti realizoval IKSP. Výzkumný soubor tvořilo 584 osob, které byly v letech 2009–2012 v kontaktu se systémem trestní justice v souvislosti s prokázaným znásilněním nebo sexuálním nátlakem. V rámci tohoto výzkumu se zabýval i charakteristikami obětí a místy a časy páchaní násilné sexuální kriminality. Jelikož se jedná o cennou publikaci, z níž může vycházet správně zacílená sekundární prevence, což ostatně v závěru zmiňuje i Souhrnná výzkumná zpráva z tohoto projektu,¹²² jsou na tomto místě uvedeny některé poznatky z této studie.

Zatím neexistuje empirický důkaz, že by existovaly nějaké specifické osobnostní rysy či specifický osobnostní profil charakteristický pro sexuální delikventy. Z hlediska pachatelů jsou významnými rizikovými faktory existence psychopatie, sexuální deviace a předchozí kriminální kariéra. O možnostech prevence recidivy a prevence u deviantních osob bude pojednáno v samostatných kapitolách níže.

70,6 % pachatelů deliktů z výzkumného souboru bylo již dříve za nějaký TČ odsouzeno, 29,4 % tvořili prvopachatelé. Z celkového počtu pachatelů bylo 27,9 % dříve odsouzeno za sexuální trestný čin a 17,3 % za znásilnění. 63,3 % deliktů bylo spácháno osobou bez parafilní preference (nedevariantem), 28 % deliktů bylo spácháno osobou s poruchou sexuální preference, u zbytku deliktů nebylo

¹²¹ *Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Vienna: United Nations, May 2021. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/commissions/Congress/21-02815_Kyoto_Declaration_ebook_rev_cover.pdf. str. 4.

¹²² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petr ZEMAN a Petra FARIDOVÁ. *Souhrnná výzkumná zpráva z projektu Násilná sexuální kriminalita v ČR se zaměřením na její aktuální formy, na zvyšování účinnosti odhalování a postihu jejích pachatelů a na možnosti ochrany společnosti před sexuálně motivovaným násilím*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, prosinec 2015. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/VG20122014084svz.pdf>. str. 39-40.

zjištěno. Významné je také zastoupení pachatelů s diagnostikovanou specifickou poruchou osobnosti (38,2 % deliktů, 35,5 % pachatelů).¹²³

Místo spáchání deliktu bylo ve více než polovině případů v interiéru (58,4 % deliktů). 38,4 % deliktů byl spácháno v exteriéru, ostatní pak postupně v obou prostorách. Typický násilný sexuální delikt je spáchán o víkend, v noci a v létě.¹²⁴

Oběťmi násilné sexuální kriminality byly z 90 % ženy a z 10 % muži. U 50 % deliktů, jejichž obětí byl muž, se jednalo o osobu mladší 15 let. Ze všech zkoumaných deliktů bylo 60 % spácháno na dospělé oběti, 40 % na osobě mladší 18 let. V 54,4 % případů se pachatel a oběť znali a v dalších 13 % došlo k deliktu krátce po vzájemném seznámení se. V 31 % případů se pachatel s obětí neznal. Necelá polovina deliktů byla vedena proti oběti, která v době spáchání nebyla pod vlivem OPL. Před spácháním deliktu byla oběť nejčastěji doma (25,1 % deliktů), bavila se v baru nebo se vracela z večírku (17,9 %) nebo byla na cestě spojené s rutinní aktivitou (13,3 %).¹²⁵

Je však opět potřeba připomenout, že výzkumný projekt IKSP zkoumal pouze takové pachatele a jejich delikty, kteří byli soudem odsouzeni, což představuje podskupinu registrované kriminality. Neodráží se tak charakteristika všech znásilnění v dané době spáchaných. Výzkum také neodráží nenásilnou sexuální kriminalitu, tedy především pohlavní zneužití.

Poznatky ze zahraničí v zásadě potvrzují výše uvedené závěry z ČR. Situační sekundární prevence sexuální kriminality je problematická, neboť se často zakládá na zkreslených představách a nepravdivých nebo zjednodušujících stereotypních přístupech, jako je např. tzv. *stranger danger*, tedy mylná představa, že sexuální trestné činy jsou páchany především neznámými osobami, nebo že si sexuální

¹²³ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-153-0. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/428.pdf>. str. 83-125.

¹²⁴ Tamtéž, str. 47-56.

¹²⁵ Tamtéž, str. 131-147.

predátoři vybírají dětské oběti na veřejných místech s jejich zvýšeným výskytem.¹²⁶

Organizace a projekty, které se zaměřují na prevenci u rizikových osob se povětšinou kryjí s NNO, jež se zabývají primární prevencí. Například mimo workshopů primární prevence uvedených výše pořádá organizace Konsent workshopy spadající do kategorie sekundární prevence zaměřené na riziková prostředí. Jedná se především o pracovníky klubů a barů a táborové vedoucí.¹²⁷

Osoby, které sebe samy považují za vystavené vyššímu riziku sexuálního trestného činu, se mohou dobrovolně edukovat v oblasti individuální prevence sexuální kriminality a obrany před ní. Jde např. o kurzy sebeobrany pro ženy, psychologické kurzy asertivity, edukaci v oblasti nedobrovolné intoxikace apod.¹²⁸

3.5 Terciární prevence sexuální kriminality

Pokud se ani primární, ani sekundární prevenci nepodaří předejít spáchání trestného činu a pachatel tohoto činu je odhalen, je třeba na něj preventivně působit v oblasti terciární prevence, aby se předešlo opakování trestné činnosti. Projekty terciární prevence, tedy prevence recidivy, jsou v České republice v oblasti sexuální kriminality prováděny jednak státními institucemi, především Vězeňskou službou ČR a Probační a mediální službou ČR, tak i NNO.

Vězeňská služba realizuje např. intenzivní reedukační program pro pachatele sexuálního násilí na dětech (GREPP). Tento program je pro indikovanou skupinu odsouzených povinný. Cílem programu je poznání a uvědomění si konkrétního důsledku trestné činnosti v intenzivním šestitýdenním kurzu. Další odborný

¹²⁶ CALKINS, Cynthia, Niki COLOMBINO, Taiki MATSUURA a Elizabeth JEGLIC. Where do sex crimes occur? How an examination of sex offense location can inform policy and prevention. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*. 2014, **39**(2). ISSN 0192-4036. Dostupné z: doi:10.1080/01924036.2014.973047, str. 99-112.

FINKELHOR, David. The Prevention of Childhood Sexual Abuse. *The Future of Children*. Princeton University, 2009, **19**(2), Dostupné také z: <https://futureofchildren.princeton.edu/publications>. str. 169-194.

¹²⁷ Konsent: naše workshopy. *Konsent* [online]. Praha: Konsent, c2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://konsent.cz>.

¹²⁸ Viz např. *Moderní sebeobrana* [online]. Praha: Pavel Houdek, c2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.moderni-sebeobrana.cz>.

program, který VS ČR realizuje, se nazývá Zuřivec a je zaměřený na odsouzené, kteří byli účastníky násilí v blízkých vztazích, včetně toho sexuálního.¹²⁹

Resocializací pachatelů a terciární prevencí se zabývá např. RUBIKON Centrum, které v rámci jednotlivých projektů pomáhá pachatelům přijmout odpovědnost za sebe i své činy.¹³⁰ Tato i další organizace působící v oblasti vězeňství jsou sdruženy v Asociaci organizací v oblasti vězeňství.¹³¹

Ve veřejném i odborném prostoru jsou často diskutovány různé instituty, které by měly napomoci snížení recidivy nebo alespoň jejího rizika, z nichž některé jsou s větší či menší účinností implementovány v zahraničí.

Jedním z těchto institutů je soudní zákaz pro pachatele odsouzené za sexuální násilí na dětech přibližovat se k určitým místům se zvýšeným výskytem dětí, jakými jsou např. parky, školy nebo dětská hřiště. Toto opatření vychází z předpokladu, že typický pachatel vyhledává své potenciální oběti na takových místech a uložený zákaz se k nim přibližovat sníží možnost recidivy. Empirická data však prokazují, že takový zákaz nemá žádnou účinnost. Naopak může působit kontraproduktivně, jelikož takové omezení pohybu ztěžuje reintegraci delikventů do společnosti.¹³²

Z dalších podobných opatření lze jmenovat systém registrace pachatelů sexuálních deliktů. Taková databáze je v současné době v Česku připravována Ministerstvem spravedlnosti. Za cíl si klade především znemožnění pracovat s dětmi pachatelům odsouzeným za sexuální násilí na dětech, u nichž je zvýšené riziko recidivy.¹³³ Podobné registry už existují v zahraničí, např. v USA, Kanadě,

¹²⁹ Počet lektorů v programu Zuřivec se rozšířil. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, c2023, 5. dubna 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/pocet-lektoru-v-programu-zurivec-se-rozsiril>.

¹³⁰ Kdo jsme. *RUBIKON Centrum: pomáháme překročit minulost* [online]. Praha: RUBIKON Centrum, c2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme>.

¹³¹ *Asociace organizací v oblasti vězeňství* [online]. Praha: Asociace organizací v oblasti vězeňství, c2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://aoov.cz>.

¹³² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 86.

¹³³ JANOUŠEK, Artur. V příštím roce by mohl fungovat registr sexuálních delikventů. Má jim zabránit v práci s dětmi. *I Rozhlas* [online]. Český rozhlas, c1997-2023, 28. prosince 2022 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zneuzivani-deti-registr-sexualnich-delikventu_2212281045_pj.

Irsku, Velké Británii, Francii, nebo Austrálii. Efekt tohoto systému na úspěšné předcházení recidivě je sporný a různé studie studující kriminální recidivu registrovaných pachatelů vykazují různé výsledky. Většina studií došla k závěru, že registrace nemá na recidivu registrovaných pachatelů významný vliv, ačkoliv některé studie zjistily vliv na pozitivní či negativní.¹³⁴

Zmínit lze i institut sledování pohybu pachatelů odsouzených za sexuální trestné činy nebo jejich kastraci. O terapeutické kastraci bude pojednáno níže.

3.6 Prevence sexuální kriminality deviantních osob

Pro předejití spáchání trestného činu deviantní osobou je velmi důležitá včasná a správná diagnostika parafilie. Znalecká zkoumání pachatelů by se neměla podceňovat také u již spáchaných činů. Ze zkoumání vyplývá, že v téměř polovině případů sexuálních vražd již pachatel v minulosti spáchal nějaký sexuální delikt, jehož deviantní motivace byla znalci lékaři podceněna.¹³⁵

Mnoho parafiliků si svoji sexuální preferenci samo uvědomuje od dospívání. Zároveň sexuální delikvent s parafilní preferencí bojuje se svými sexuálními myšlenkami v průměru 5 až 10 let před spácháním deliktu.¹³⁶ Proto je důležité nabídnout těmto osobám odbornou pomoc, aby se předešlo trestnému sexuálnímu chování.

V České republice realizuje od roku 2019 Národní ústav duševního zdraví výzkumný projekt Parafilik, který se zaměřuje na pilotní otestování nového systémového řešení preventivních opatření pro práci s parafiliky. Původně byl zaměřen na nedelikventní a sebeidentifikující se parafiliky, v průběhu projektu byl ale rozšířen i na delikventní parafiliky. Cílem projektu je „poskytnout lidem

¹³⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 91.

¹³⁵ WEISS, Petr. Deviantní a nedeviantní pachatelé sexuálního násilí vůči ženám. In: KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 88-99.

¹³⁶ KNACK, Natasha, Belinda WINDER, Lisa MURPHY a J. Paul FEDOROFF. Primary and secondary prevention of child sexual abuse. *International Review of Psychiatry*. 2019, **31**(2), 181-194. ISSN 0954-0261. Dostupné z: doi:10.1080/09540261.2018.1541872.

PICHÉ, Lyne, Jeffrey MATHESIUS, Patrick LUSSIER a Anton SCHWEIGHOFER. Preventative Services for Sexual Offenders. *Sexual Abuse*. 2018, **30**(1), 63-81. ISSN 1079-0632. Dostupné z: doi:10.1177/1079063216630749.

*s parafiliiemi nebo problematickým sexuálním nastavením včasnou účinnou a dosažitelnou odbornou pomoc, a přispívat tak ke snížení výskytu rizik sexuálně-delikventního chování v ČR.*¹³⁷ Původní plán počítal s ukončením na konci roku 2022, byl však prodloužen do 30. 6. 2023. Projekt uvádí, že se jedná o program primární prevence, i když s ohledem na vymezení kategorií prevence výše v této práci se jedná z kriminologického pohledu spíše o prevenci sekundární.

Dalším místem, kde mohou najít parafilici, především pedofilové, podporu je Československá pedofilní komunita (ČEPEK). Jedná se o komunitu, mnohými kontroverzně vnímanou, určenou pro lidi, které spojuje erotická náklonnost k dětem.

Sexuální deviace je faktorem, který výrazně zvyšuje pravděpodobnost recidivy sexuálně delikventního chování. Terciární prevence se u deviantních osob realizuje především pomocí ochranného léčení. Lze konstatovat, že recidiva sexuálních delikventů, kterým bylo soudem uloženo nedobrovolné ochranné léčení je nižší než u pachatelů, kterým byl uložen pouze trest.¹³⁸ O ochranném léčení a jeho ukládání bude podrobněji pojednáno v samostatné kapitole níže v této práci.

¹³⁷ Informace pro novináře. *Projekt Parafilik* [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, [2019] [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://parafilik.cz/media/informace-pro-novinare>.

¹³⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 51.

4 REPRESSE SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČR

4.1 Trestní politika České republiky

Trestní politiku lze chápat v užším nebo širším pojetí. V užším smyslu trestní politika státu „jako součást obecné politiky formuluje cíle a prostředky společenské kontroly kriminality pomocí trestního práva.“¹³⁹ V širším pojetí se zaměřuje i na jiné politické aspekty boje s kriminalitou a protispolečenskými jevy obecně, nezabývá se tedy primárně trestním právem. Toto širší pojetí se označuje jako kriminální politika.

Trestní politika státu je udávána především mocí zákonodárnou a výkonnou. V ČR aktuálně neexistuje ucelená koncepce trestní politiky. Jako reakce na dlouhodobou absenci této strategie byla v roce 2020 na Úřadu vlády ČR zformována Radou vlády pro lidská práva Pracovní skupina pro trestní politiku a koordinaci opatření ke snižování recidivy. Hlavním výstupem této skupiny je dokument nazvaný Teze trestní politiky, který zformuloval cíle a principy trestní politiky. Budoucí ucelená koncepce by tedy měla vycházet právě z těchto tezí.¹⁴⁰

Aktuální směr české trestní politiky udal nový trestní zákoník a důvodová zpráva k němu. V obecné části důvodové zprávy je uvedeno, že ochranu chráněných zájmů je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Trestněprávní prostředky a především nepodmíněné tresty odnětí svobody by měly být užívány v krajních případech. Jde o vyjádření tzv. zásady subsidiarity trestní represe.

Někteří kriminologové však upozorňují, že na jednu stranu sice TZ rozšířil možnosti ukládání alternativních trestů a omezil možnosti ukládání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody, na straně druhé však v mnoha případech zpřísnil trestní sazby za trestné činy a trest odnětí svobody je ukládán ve výměrách, které jsou v evropském srovnání nestandardně dlouhé.¹⁴¹

¹³⁹ DRÁPAL, Jakub. Trestní politika státu. In: GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 252.

¹⁴⁰ *Teze trestní politiky*. Praha: Sekretariát Rady vlády ČR pro lidská práva, [2021]. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_trestni_politiku/Teze-trestni-politiky_1.pdf.

¹⁴¹ DRÁPAL, Jakub. Trestní politika státu. In: GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, str. 261-264.

V oblasti sexuální kriminality a její legislativní úpravy v trestním zákoníku je třeba zmínit plánovanou redefinici skutkové podstaty trestného činu znásilnění. Rada vlády pro rovnost žen a mužů přijala v září 2022 usnesení, kterým doporučuje ministrovi spravedlnosti předložit vládě ČR návrh novely trestního zákoníku, kterým by se změnil § 185 TZ tak, aby obsahoval explicitní odkaz na absenci souhlasu. Podobnou definici lze najít v právních řádech řady jiných evropských států a k definici znásilnění jako absenci souhlasu směřuje i Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí.¹⁴²

4.2 Trestání sexuální kriminality

Trestní represe vychází výhradně ze zákona, jelikož Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky v článku 39 uvádí, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest lze za trestné jednání uložit. Tyto zákony se nazývají souhrnně trestněprávní předpisy a jejich základními zákony jsou kromě trestního zákoníku i zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) (ZSVM), a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (ZTPO). Trestní sankci, resp. opatření dle ZSVM, za spáchaný sexuální trestný čin může soud uložit v závislosti na osobě pachatele podle všech tří uvedených zákonů s výjimkou TČ soulož mezi příbuznými, který ZTPO ze své působnosti v ustanovení § 7 vylučuje.

Trestní sankcí se dle ustanovení § 36 TZ rozumí tresty a ochranná opatření. Pro účely této kapitoly se trestem rozumí i trestní opatření uložené mladistvému pachateli za provinění. Ochrannými opatřeními se zabývá samostatná kapitola.

Základním trestem je trest odnětí svobody, který lze uložit za každý trestný čin a jeho sazba je stanovena přímo v jeho skutkové podstatě. O sazbách trestů odnětí svobody za sexuální TČ bylo pojednáno výše v této práci.

¹⁴² *Zápis z jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů konaného dne 22. září 2022.* Praha: Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR, 2022. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cinnost_rady/Zapis_RVRZM_22-9-2022_FINAL_s_podpisem.pdf. Čj. 46783/2022-UVCR. str. 7-10.

Kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody lze uložit i tresty, které lze vykonávat na svobodě, v literatuře nazývané jako tresty alternativní.¹⁴³ Tyto tresty taxativně vyjmenovává TZ v ustanovení § 52 a podmínky jejich ukládání v ustanoveních následujících. V kontextu sexuální kriminality přichází v úvahu především trest podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, s dohledem i bez dohledu. V menší míře pak i trest obecně prospěšných prací, trest zákazu činnosti, peněžitý trest a trest vyhoštění. Analýza trestů ukládaných pachatelům sexuální kriminality v České republice je předmětem samostatné kapitoly.

V ČR panuje přesvědčení, že tresty ukládané za sexuální TČ jsou příliš shovívavé. Výzkum IKSP o násilné sexuální kriminalitě citovaný výše v této práci se v rámci dotazníkového šetření respondentů ptal, zda souhlasí či nesouhlasí s výrokem „Tresty pro pachatele sexuálně motivovaných činů jsou u nás příliš shovívavé.“ 87 % respondentů odpovědělo, že s výrokem souhlasí, 11 % že nesouhlasí a 2 % neví. Jako možná vysvětlení nabízí projev stereotypní představy společnosti o příliš mírných trestech za kriminalitu obecně a za závažnou kriminalitu zvláště nebo žádost občanů o přísné tresty jako pomstu pachateli zavrženého zločinu.¹⁴⁴ Férové tresty za sexuálně motivovanou trestnou činnost si žádají i některé NNO, například iniciativa Bez trestu.¹⁴⁵

Určitým problémem české justice je vliv stereotypů a předsudků na rozhodování soudců v trestních věcech týkajících se sexuální trestné činnosti a navazující nadužívání institutu mimořádného snížení trestu.¹⁴⁶ Analýza odůvodnění vybraných rozsudků z let 2019 a 2020 v případech TČ znásilnění a TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí vypracovaná socioložkami Petrou Havlíkovou a Ivou Šmídovou pro organizaci proFem některé názory soudců uvádí. Jedná se například o omlouvání pachatele, bagatelizaci psychických následků, relativizaci násilí, nebo názory, že oběť si za to může sama či že pachatel pouze nezvládnul

¹⁴³ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trestní represe a penologie. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2, str. 206.

¹⁴⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://ok.cz/iksp/docs/418.pdf>. str. 62-63.

¹⁴⁵ *Bez trestu* [online]. Praha: Bez trestu [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz>.

¹⁴⁶ § 58 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

své pudy. Zároveň je z analyzovaných rozsudků patrná genderová osa nerovností.¹⁴⁷

Mladistvým pachatelům, tedy osobám, které nedovršily 18 let, se ukládají opatření dle ustanovení § 9 a následujících ZSVM. Určitá opatření lze uložit i dítěti mladšímu 15 let za spáchaný čin jinak trestný. Účel opatření ukládaných mladistvým je odlišný od účelu trestů u dospělých pachatelů; primárně jde o vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého, jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.¹⁴⁸ Mladistvému pachateli lze dle stupně závažnosti provinění uložit výchovné opatření, ochranné opatření nebo trestní opatření, v nejzávažnějších případech včetně nepodmíněného odnětí svobody.

4.3 Ochranná opatření ukládaná pachatelům sexuální kriminality

Ochranné opatření je sankce, jež má preventivní charakter a není primárně punitivní. Ochranná opatření lze rozdělit na opatření zasahující do osobní svobody a proti majetku. V souvislosti se sexuální kriminalitou jsou ukládána především opatření prvního zmíněného druhu. Tato opatření jsou dvě, ochranné léčení a zabezpečovací detence. Jejich nejobecnějším účelem je *„ochrana společnosti před osobami páchajícími trestnou činností v důsledku nebo v souvislosti s duševní poruchou, kterou je možné léčit, popřípadě (...) v souvislosti s léčitelným chorobným návykem zneužívání návykových látek.“*¹⁴⁹

Studium dat o ochranných opatřeních, jež jsou ukládána v ČR, je přinejmenším problematické. Statistické údaje jsou totiž nespolehlivé a neodrážejí skutečný stav. Do justiční databáze CSLAV, která údaje o uložených ochranných opatřeních zaznamenává, se dostane pouze část případů uložení ochranného léčení nebo

¹⁴⁷ MICHÁLKOVÁ, Eva. Analýza: sekundární viktimizace, rozpory a stereotypy v rozsudcích. *ProFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí* [online]. Praha: proFem, c2023, 21.02.2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/analiza-sekundarni-viktimizace-rozpory-a-stereotypy-v-rozsudcich>.

¹⁴⁸ § 9 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)* v posledním znění.

¹⁴⁹ HERANOVÁ, Simona. Ochranná opatření. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 477.

zabezpečovací detence. Existují procesní situace, kdy se nevyplňují statistické listy trestní (SLT), které jsou základem statistických údajů o činnosti státních zastupitelství a soudů. Pro ukládání ochranných opatření je významné například rozhodnutí státního zástupce v přípravném řízení o zastavení trestního stíhání z důvodu nepřičetnosti obviněného v době činu, a následné uložení ochranného léčení takovému obviněnému soudem ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce. V takové situaci se SLT nevyplňuje. Stejně tak nejsou statisticky vykazovány změny ve výkonu ochranných opatření jako jsou např. změny formy, změny detence na léčení a naopak, či propuštění z léčení nebo detence.¹⁵⁰

4.3.1 Ochranné léčení

Ochranné léčení je upraveno v ustanovení § 99 TZ. Spočívá v uložení povinnosti pachateli podrobit se léčbě, jejímž účelem je snížit nebezpečnost pachatele pro společnost a snížit pravděpodobnost jeho recidivy. Může být uloženo ve formě ambulantní nebo ústavní, přičemž tuto formu lze v průběhu jeho výkonu měnit. V případě ambulantního léčení je osoba ponechána na svobodě a pravidelně dochází do zdravotnického zařízení. Ústavní léčba spočívá v hospitalizaci pacienta a ukládá se typicky v případech, kdy je pobyt člověka na svobodě nebezpečný. Ochranné léčení se neukládá na dobu určitou, trvá dokud to vyžaduje jeho účel, což soud musí průběžně kontrolovat. Může být uloženo samostatně nebo i vedle trestu. U sexuálně motivovaných trestných činů přichází v úvahu především ochranné léčení sexuologické.¹⁵¹

Pro jeho uložení je zpravidla zapotřebí vyšetření pachatele znalcem lékařem. Z výše citovaného výzkumu IKSP z let 2009–2012 vyplývá, že znalecký posudek byl vypracován v některé fázi trestního řízení v 80,8 % případů.¹⁵²

¹⁵⁰ BLATNÍKOVÁ, Šárka a Petr ZEMAN. *Evidence dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci v ČR: (nedostatky a možná řešení)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie. ISBN 978-80-7338-182-0. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/456.pdf>. str. 37-41.

¹⁵¹ HERANOVÁ, Simona. Ochranná opatření. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 477-481.

¹⁵² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-153-0. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/428.pdf>. str. 110.

Z justičních statistik vyplývá, že v roce 2021 bylo zaevidováno v souvislosti se sexuální kriminalitou celkem 96 uložených ochranných léčení z celkového počtu 695 odsouzených osob. To představuje 15,9 % z celkového počtu 602 zaevidovaných ochranných léčení v roce 2021. Podrobnější přehled o ochranných léčeních zaevidovaných v roce 2021 zobrazuje Tabulka 4. V tomto přehledu není uveden TČ vraždy, jelikož, na rozdíl od těch policejních, justiční statistiky nerozlišují sexuální vraždy od vražd motivovaných jinak.

Tabulka 4 Počet ochranných léčení zaevidovaných v roce 2021 dle forem a paragrafů TZ.

		2021						
Uložená ochranná léčení		§ 185	§186	§ 187	§ 188	§ 193b	§ 202	celkem
ústavní	sexuologické	17	3	6	0	1	2	=29
	ostatní	3	0	0	0	0	0	=3
ambulantní	protialkoholní	4	0	2	0	0	0	=6
	protitoxikomanické	1	0	1	0	1	0	=3
	sexuologické	11	3	21	0	6	5	=46
	ostatní	5	2	2	0	0	0	=9
celkový počet uložených		=41	=8	=32	=0	=8	=7	=96

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby: 2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

4.3.2 Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence má podobnou podstatu jako ochranné léčení v ústavní formě, detence však dává větší důraz na ochranu společnosti před nebezpečnými pachateli. Není vykonávána v klasických zdravotnických zařízeních, nýbrž v ústavech pro výkon zabezpečovací detence, které spravuje Vězeňská služba ČR, jež mají zvláštní ostrahu. Stejně jako ochranné léčení ji lze uložit samostatně nebo i vedle trestu, ukládá se na dobu neurčitou a trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Jelikož se však jedná o nejintenzivnější zásah do svobod člověka, jsou pro její ukládání a výkon stanoveny přísnější podmínky. Je možné ji uložit jen za jednání, které naplňuje znaky zločinu a je subsidiární k ochrannému léčení.

Soud zároveň průběžně zkoumá, zda trvají důvody detence, a nejpozději každých 12 měsíců (6 měsíců u mladistvých) rozhoduje o jejím dalším trvání.¹⁵³

S ohledem na výše uvedené upozornění lze konstatovat, že oficiální údaje vykazují uložení zabezpečovací detence v souvislosti se sexuální kriminalitou od zavedení tohoto institutu 1. ledna 2009 33 osobám. Reálný počet však může být až třikrát vyšší.¹⁵⁴

4.4 Terapeutická kastrace

Terapeutická kastrace je způsob biologické léčby sexuálních deviantů. Provádí se v případech, kdy je vhodné trvale utlumit sexuální aktivitu muže a to pouze na jeho dobrovolnou žádost.

Právní úpravu výkonu terapeutické kastrace obsahuje Díl třetí Hlavy druhé zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. V ustanoveních § 17 až § 20 upravuje podmínky pro provedení kastrace následovně: pacient dovršil věk 21 let; odborné lékařské vyšetření prokázalo specifickou parafilní poruchu; spáchal sexuálně motivovaný trestný čin; odborné lékařské vyšetření prokázalo vysokou míru pravděpodobnosti, že v budoucnosti spáchá sexuálně motivovaný trestný čin; jiné léčebné metody nebyly úspěšné nebo ze zdravotních důvodů nelze jiné léčebné metody použít. Podmínka spáchání TČ nemusí být splněna, pokud prokázaná parafilní porucha má závažný negativní dopad na kvalitu života pacienta. Nadto musí zákrok schválit odborná komise Ministerstva zdravotnictví složená z lékaře sexuologa, lékaře psychiatra, lékaře urologa, klinického psychologa, zdravotnického právníka a zdravotnického pracovníka z MZ. Pokud má být zákrok proveden pacientovi v ochranném léčení nebo ve výkonu zabezpečovací detence, musí přivolit i soud. Bezprostředně před provedením kastrace musí pacient udělit písemný souhlas. Kastrace nelze provádět

¹⁵³ HERANOVÁ, Simona. Ochranná opatření. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803, str. 481-483.

¹⁵⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka a Petr ZEMAN. Nástrahy reformy informačních systémů o kriminalitě: příklad z resortu justice. *Česká kriminologie*. Praha: Česká kriminologická společnost, 2021, 6(1-2). ISSN 2464-6210. Dostupné také z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2021-120132>. str. 10.

ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, osobám ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody a pacientům s omezenou svéprávností.

Z medicínského hlediska se v současnosti kastrace provádí úplným odstraněním varlat, tzv. oboustranná orchiektomie, nebo modifikovaným chirurgickým výkonem nazývaným testikulární pulpektomie. Při tomto postupu se neodstraní celá varlata, ale pouze jejich hormonálně aktivní dřeň. Funkčním následkem je pokles hormonu testosteronu v krvi na asi 5 % původní hodnoty. Tím se trvale sníží sexuální aktivita jedince, nezmění se však jeho sexuální preference.¹⁵⁵ Tento zákrok předpokládá, že snížení sexuální aktivity a naléhavosti sexuálních potřeb zjednodušuje delikventovi ubránit se realizaci sexuálně deviantních trestných činů.¹⁵⁶

Efektivitu kastrace jakožto prostředku prevence kriminality dokládají výzkumná data, která ukazují, že pachatelů, kteří se po kastraci dopustí násilného trestného činu, jsou nanejvýše 2 %. U jedinců, kteří se léčí ambulantně a kastraci nepodstoupili, přesahuje recidiva 30 %.¹⁵⁷

Téma terapeutické kastrace sexuálních deviantů je velmi kontroverzní. Česká republika je za její praktikování často kritizovaná ze strany mezinárodních organizací, jelikož je jednou z posledních zemí, kde se terapeutické kastrace stále provádějí. Především Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání Rady Evropy (CPT) opakovaně ve svých zprávách vyzývá Českou republiku, aby používání terapeutické kastrace úplně zakázala, přestože oceňuje snížení frekvence jejího provádění. I Mezinárodní asociace pro léčbu sexuálních delikventů (IATSO) se vyslovuje proti tomuto

¹⁵⁵ ZVĚŘINA, Jaroslav, Petr WEISS a Martin HOLLY. *Výsledky terapeutické kastrace u parafilních sexuálních delikventů*. Praha: Sexuologická společnost, ČLS J.E.P., 2014. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/13000/28545/Výsledky_terapeutické_kastrace_u_parafilních_sexuálních_delikventů.pdf. str. 2.

¹⁵⁶ ZVĚŘINA, Jaroslav. Forezní posuzování a léčení sexuálních delikventů: Biologická léčba sexuálních delikventů. In: *WikiSkripta* [online]. [Praha]: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/Forezní_posuzování_a_léčení_sexuálních_delikventů.

¹⁵⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1, str. 88.

postupu, jelikož ji považuje za obsoletní a eticky spornou. Tématu se věnoval i díl pořadu Reportéři ČT.¹⁵⁸

CPT argumentuje tím, že se jedná o poškozující a nevratný zákrok s vážnými fyzickými následky a dopady na duševní zdraví, který není v souladu s uznávanými mezinárodními normami. Dále namítá, že jeho účinek v prevenci recidivy se nezakládá na spolehlivém vědeckém hodnocení. Dále uvádí, že existují účinné náhradní způsoby léčby a zásah tak není možno považovat za nutný postup. CPT také vyjádřil pochyby, zda vzhledem k okolnostem, za nichž je kastrace v ČR nabízena, je souhlas s ní vždy opravdu svobodný a informovaný. Domnívá se tedy, že terapeutická kastrace sexuálních delikventů by mohla být snadno považována za ponižující zacházení a v důsledku toho vyzývá české orgány, aby používání terapeutické kastrace ukončily.¹⁵⁹

Vláda České republiky v odpovědích na výše uvedené zprávy argumenty CPT odmítá. Jako protiargument nabízí mj. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Dvořáček proti České republice ze dne 6. listopadu 2014. Stěžovatel byl postaven před volbu zda užívat antiandrogenní léky s vyhlídkou na dřívější propuštění z nemocnice nebo podstoupit psycho- a socioterapii s vyhlídkou na delší pobyt v léčení. V tomto rozsudku soud dospěl k závěru, že stěžovatel nebyl podroben nucené léčbě, v případě, kdy antiandrogenní léčba byla z lékařského pohledu nezbytná a stěžovatel k ní nebyl donucován, a proto nemohlo dojít k porušení článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.¹⁶⁰ Zároveň soud konstatoval, že chirurgické kastrace byly v dané době v ČR striktně

¹⁵⁸ TOMANOVÁ, Lucie. Kastrace sexuálních deviantů. In: *Reportéři ČT* [online]. Praha: Česká televize, c1996-2021, 28. 2. 2011 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/211452801240009/0/43946-kastrace-sexualnich-deviantu>.

¹⁵⁹ *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014*. Štrasburk: Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 2015. Dostupné také z: [https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf\(2015\)18.str.74-75](https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf(2015)18.str.74-75).

¹⁶⁰ „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“ viz *Evropská úmluva o ochraně lidských práv: ve znění Protokolů č. 11, 14 a 15 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12, 13 a 16*. Strasbourg: Evropský soud pro lidská práva, 2021. Dostupné také z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf.

upraveny zákonem a podléhaly svobodnému a informovanému souhlasu pacienta.¹⁶¹

Čeští sexuologové v čele s doc. Zvěřinou, bývalým přednostou a lékařem Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a prof. Weissem, předsedou Sexuologické společnosti České lékařské společnosti, praktikování kastrace hájí. Argumentují především vysokou efektivitou, relativně dobrou tolerancí, pozitivním hodnocením ze strany pacientů i lékařů a její nezávislost na pravidelné aplikaci medikamentů.¹⁶²

¹⁶¹ *Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Výbor CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014.* [Praha]: Vláda České republiky, [2015]. Dostupné také z: <https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic>. CPT/Inf (2015) 29. str. 26-27.

¹⁶² ZVĚŘINA, Jaroslav, Petr WEISS a Martin HOLLÝ. *Výsledky terapeutické kastrace u parafilních sexuálních delikventů.* Praha: Sexuologická společnost, ČLS J.E.P., 2014. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/13000/28545/Výsledky_terapeutické_kastrace_u_parafilních_sexuálních_delikventů.pdf. str. 29.

5 ANALÝZA TRESTŮ UKLÁDANÝCH PACHATELŮM SEXUÁLNÍ KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICCE

Základní databází statistik o ukládaných trestech je databáze CSLAV spravovaná Ministerstvem spravedlnosti. V době psaní této práce jsou nejaktuálnější veřejně dostupné údaje z roku 2021. Jedná se o rok, kdy byl odeslaný statistický list trestní soudem do centrální databáze, nemusí tedy vždy jít o rok, kdy bylo dané rozhodnutí vydáno. Z exportované statistické sestavy o vyřízených fyzických osobách lze vyčíst, jaké tresty byly za sexuální trestné činy evidovány. Tyto údaje obsahuje Tabulka 5. V Tabulce 6 jsou rozepsány podrobnější údaje o počtu uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody dle jejich délky.

Tabulka 5 Hlavní sankce uložené za jednotlivé TČ v roce 2021 dle paragrafů TZ.

Hlavní sankce (2021)	§ 185	§ 186	§ 187	§ 188	§ 193b	§ 202
Nepodmíněné odnětí svobody	123	11	44	9	4	11
Odnětí svobody podmíněně odložené	125	21	255	9	23	30
Obecně prospěšné práce	0	0	3	0	0	1
Zákaz činnosti	1	0	0	0	0	0
Peněžitý trest	1	1	0	0	0	1
Upuštěno od potrestání	1	0	19	0	0	1

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby: 2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

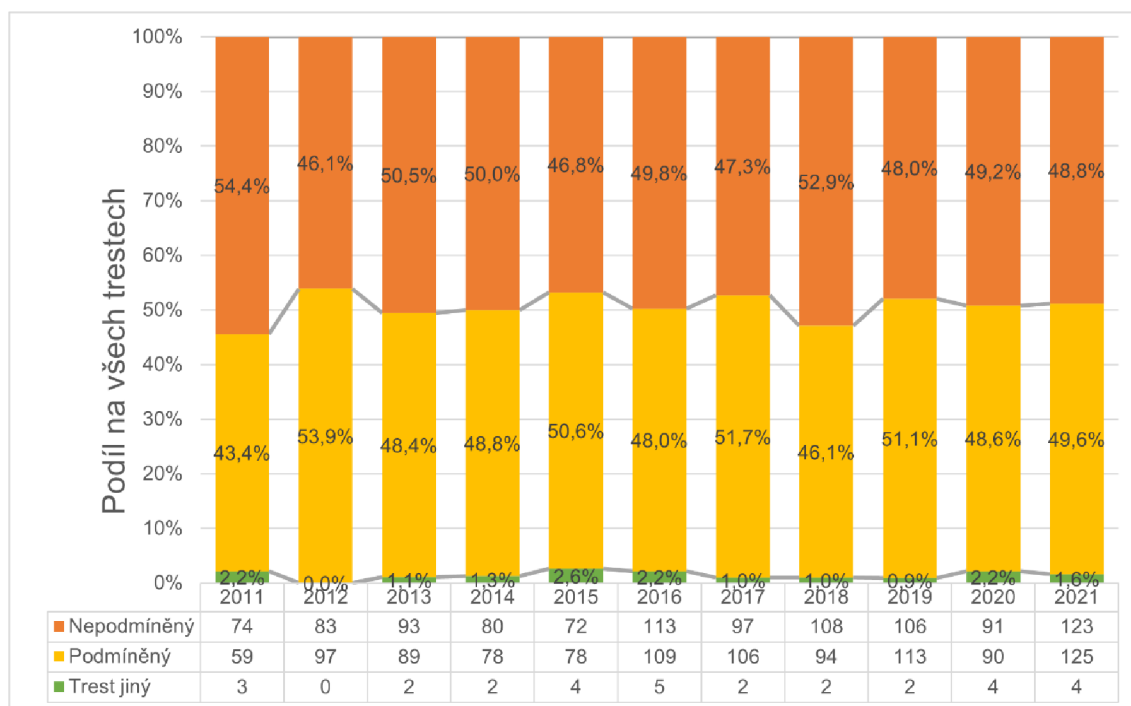
Tabulka 6 Počty uložených nepodmíněných trestů v roce 2021 dle délky a paragrafu TZ.

Nepodmíněné odnětí svobody (2021)	§ 185	§ 186	§ 187	§ 188	§ 193b	§ 202
do 1 roku	2	0	8	1	0	0
od 1 do 5 let	62	6	27	4	4	7
od 5 do 15 let	58	5	9	4	0	4
od 15 do 25 let	1	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby: 2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Z hlediska jednotlivých sexuálních trestných činů je zajímavý vývoj poměru jednotlivých druhů ukládaných trestů, respektive jejich konstantnost v čase. Jak je patrné z Grafu 5 a Grafu 6, skladba trestů se příliš nemění ani za znásilnění, ani za pohlavní zneužití.

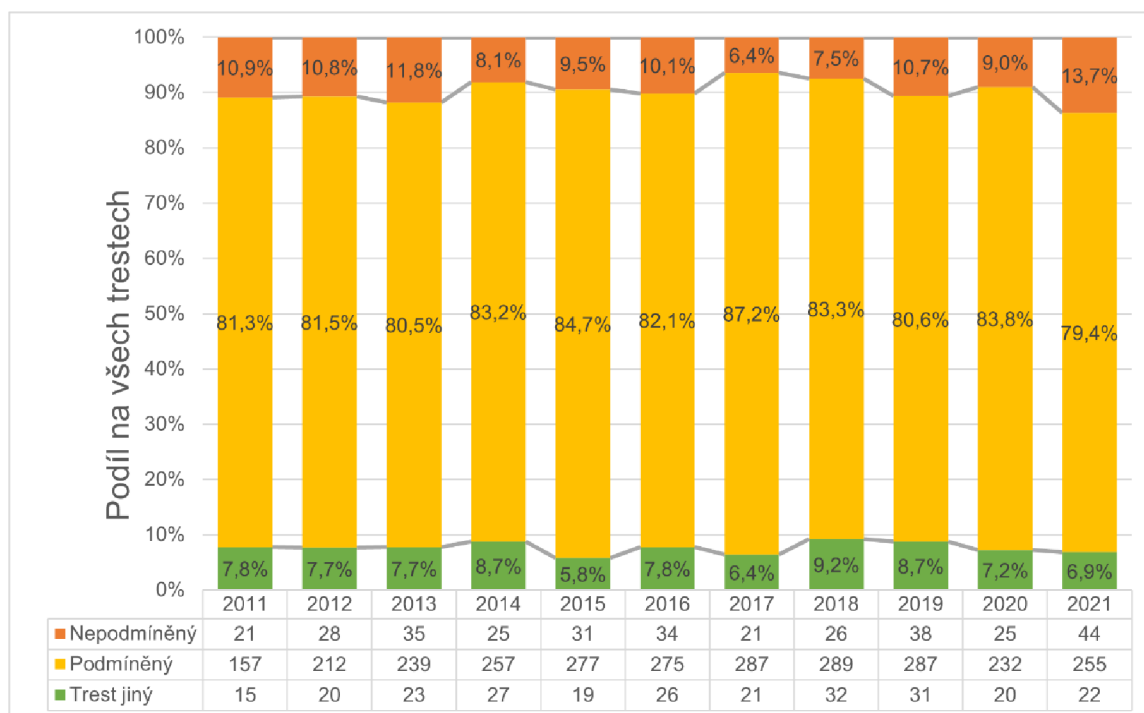
Graf 5 Vývoj skladby hlavních sankcí za znásilnění od roku 2011.

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby 2011–2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

Podmíněný trest odnětí svobody se za znásilnění ukládá zhruba v polovině případů, na nepodmíněný trest odnětí svobody připadá druhá polovina. Jiné alternativní tresty se využívají jen minimálně. Od roku 2011 bylo v šesti letech evidováno více nepodmíněných trestů než trestů podmíněných, v pěti letech tomu bylo naopak. Jediný výraznější rozdíl od trendu „půl na půl“ je rok 2011 kdy bylo evidováno o 11 procentních bodů více nepodmíněných trestů, což je ale dáno nízkým absolutním počtem všech evidovaných trestů za znásilnění v daném roce.

Graf 6 Vývoj skladby hlavních sankcí za pohlavní zneužití od roku 2011.

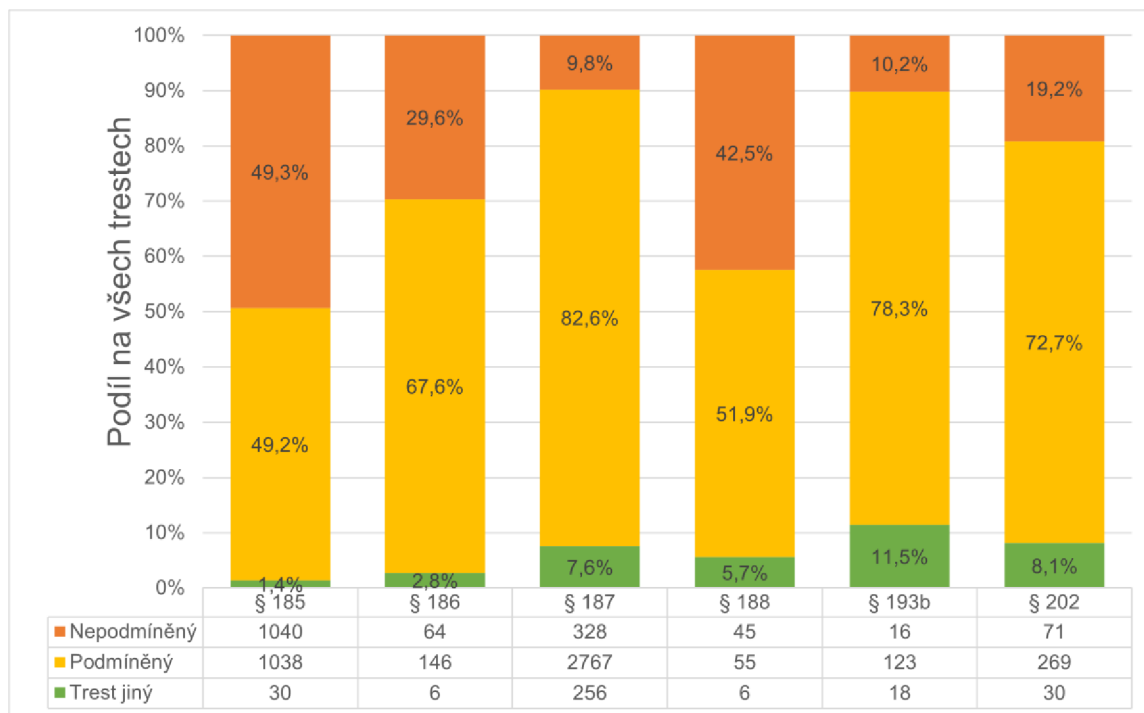

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby 2011–2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

U trestného činu pohlavního zneužití je podmíněně odložený trest odnětí svobody ukládán výrazně častěji než trest nepodmíněný – mimo rok 2021 ve více než 80 % případů. To je v zásadě v souladu s nižší společenskou závažností pohlavního zneužití (osoby mladší 15 let) oproti znásilnění osoby mladší 15 let vyjádřené trestními sazbami v trestním zákoníku (pohlavní zneužití 1-8 let, znásilnění dle třetího odstavce 5-12 let). Zároveň to může být vysvětleno skladbou pachatelů pohlavního zneužití, jehož se v porovnání se znásilněním dopouštějí častěji mladiství pachatelé, jimž jsou ukládány sankce dle ZSVM. To by také vysvětlovalo vyšší zastoupení kategorie „Jiné potrestání“, kam spadá i institut upuštění od uložení trestního opatření za současného uložení ochranného nebo výchovného opatření (§ 12 písm. b) ZSVM).

Podobné meziroční srovnání u ostatních trestných činů je problematické, jelikož počet odsouzených osob v jednotlivých letech je nízký. Je však možné porovnat agregované údaje za léta 2011 až 2021,¹⁶³ viz Graf 7.

Graf 7 Skladba ukládaných trestů – souhrn za roky 2011–2021 dle paragrafů TZ

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby 2011–2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Z Grafu 7 je patrný zajímavý údaj. Za soulož mezi příbuznými existuje statisticky větší pravděpodobnost uložení nepodmíněného trestu než za pohlavní zneužití nebo sexuální nátlak, přestože společenská závažnost těchto dvou činů je významně odlišná. Je však potřeba poukázat na nízký počet odsouzení za soulož mezi příbuznými a na nemožnost paušálního porovnání bez znalosti specifik konkrétních případů. Délky nepodmíněných trestů odnětí svobody v souhrnu za roky 2011 až 2021 jsou uvedeny v Tabulce 7.

¹⁶³ Trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem dle ustanovení § 193b byl do trestního zákoníku zaveden novelou s účinností od 1. 8. 2014.

Tabulka 7 Počty uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody dle délky a paragrafu TZ, souhrn za roky 2011 až 2021.

Nepodmíněné odnětí svobody (2011–2021)	§ 185	§ 186	§ 187	§ 188	§ 193b	§ 202
do 1 roku	38	6	30	2	3	7
od 1 do 5 let	584	34	233	23	12	41
od 5 do 15 let	407	24	64	20	1	22
od 15 do 25 let	11	0	1	0	0	1
doživotí	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Statistický list trestní pro fyzické osoby 2011–2021. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Největší poměr alternativních trestů je u nejnovějšího TČ navazování nedovolených kontaktů s dítětem. Jde především o tresty peněžité nebo obecně prospěšných prací. Peněžitých trestů bylo uloženo za navazování nedovolených kontaktů s dítětem celkem 7 a za TČ svádění k pohlavnímu styku 12. Pro porovnání, za ostatní srovnávané TČ dohromady byl uložen peněžitý trest pouze čtyřikrát.

ZÁVĚR

V této práci jsem se zabýval kontrolou sexuální kriminality. Cílem práce bylo zodpovědět na otázky jak lze sexuální kriminalitě předcházet a jak se sexuální kriminalita trestá. Cíle práce bylo dosaženo především uvedením přehledu aktivit primární, sekundární a terciární prevence a zvláště prevence deviantních osob a dále uvedením možností sankcionování sexuální kriminality včetně aspektů kontroverzní terapeutické kastrace. To vše především v kontextu České republiky, ale také mezinárodních organizací, jejichž je ČR členem.

Samostatná kapitola byla věnována analýze ukládaných trestů pachatelům sexuální trestné činnosti v České republice. Z analýzy vzešlo především několik grafů přehledně ukazujících nejčastěji používané tresty za jednotlivé trestné činy, přičemž nejvíce je ukládán trest odnětí svobody podmíněně odložený.

Tato analýza bezpochyby nebyla vyčerpávající, byla spíše přehledová. Existuje prostor pro analýzu hlubší a přesnější. Určitým omezením, kterému jsem při analyzování justičních dat čelil, byla nepřesnost a neúplnost vykazovaných údajů ve veřejně přístupných statistických sestavách, především co se týče ukládaných ochranných opatření. Podrobnější analytické údaje by se daly získat přímo z databáze CSLAV. Takové údaje zpracovává web JakTrestame.cz, kde by v nejbližší době měly přibýt údaje za roky 2021 a 2022.

Je taktéž nepochybné, že téma kontroly sexuální kriminality je komplexní a nevyčerpatelné. Vzhledem ke stále se zvyšující popularitě preventivních přístupů a snaze snížit vězeňskou populaci jistě bude zajímavé sledovat jaké nástroje kontroly sexuální kriminality budou v následujících letech vyvinuty a aplikovány do praxe. S tím zároveň souvisí, jak se bude nebo nebude měnit přístup orgánů činných v trestním řízení k pachatelům a obětem sexuální trestné činnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Petr ZEMAN. *Evidence dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci v ČR: (nedostatky a možná řešení)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie. ISBN 978-80-7338-182-0. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/456.pdf>.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/418.pdf>.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-153-0. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/428.pdf>.

BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2.

BROWN, Jennifer a Sandra WALKLATE, ed. *Handbook on Sexual Violence*. London: Routledge, 2011. ISBN 9780415670722.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. akt. a dopl. vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-807-5023-803.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.

KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

MAREŠOVÁ, Alena, Radovan HAVEL, Milada MARTINKOVÁ a Miroslav TAMCHYNA. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-149-3. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/424.pdf>.

NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-864-3208-4.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9.

- RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.
- SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6.
- SIEGEL, Larry J. *Criminology*. 11th ed. Belmont (California): Wadsworth Publishing, 2011. ISBN 9780495912460.
- SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. ISBN 978-80-87472-76-7.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.
- ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7.
- TOMÁŠEK, Jan. *Prevence kriminality*. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 2014. ISBN 978-80-87174-32-6.
- TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-746-7.
- VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5.
- VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie. ISBN 978-80-7338-189-9. Dostupné také z: <http://ok.cz/iksp/docs/463.pdf>.
- WARD, Tony, Devon L. L. POLASCHEK a Anthony R. BEECH. *Theories of Sexual Offending*. Chichester: Wiley, c2006. ISBN 9780471491675.
- WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8.
- ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex, 2004. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-867-9505-5.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie pro studenty doktorského studijního programu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-409-0.

Odborné články

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Petr ZEMAN. Nástrahy reformy informačních systémů o kriminalitě: příklad z resortu justice. *Česká kriminologie*. Praha: Česká kriminologická společnost, 2021, **6**(1-2). ISSN 2464-6210. Dostupné také z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2021-120132>.

CALKINS, Cynthia, Niki COLOMBINO, Taiki MATSUURA a Elizabeth JEGLIC. Where do sex crimes occur? How an examination of sex offense location can inform policy and prevention. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*. 2014, **39**(2). ISSN 0192-4036. Dostupné z: doi:10.1080/01924036.2014.973047.

FINKELHOR, David. The Prevention of Childhood Sexual Abuse. *The Future of Children*. Princeton University, 2009, **19**(2). ISSN 1054-8289. Dostupné z: 10.1353/foc.0.0035.

KNACK, Natasha, Belinda WINDER, Lisa MURPHY a J. Paul FEDOROFF. Primary and secondary prevention of child sexual abuse. *International Review of Psychiatry*. 2019, **31**(2), 181-194. ISSN 0954-0261. Dostupné z: doi:10.1080/09540261.2018.1541872.

PICHÉ, Lyne, Jeffrey MATHESIUS, Patrick LUSSIER a Anton SCHWEIGHOFER. Preventative Services for Sexual Offenders. *Sexual Abuse*. 2018, **30**(1), 63-81. ISSN 1079-0632. Dostupné z: doi:10.1177/1079063216630749.

Právní předpisy

Zákon 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 v posledním znění.

Zákon č. 86/1950 Sb., *trestní zákon* v posledním znění.

Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon* v posledním znění.

Zákon č. 131/2000 Sb., o *hlavním městě Praze* v posledním znění.

Zákon č. 218/2003 Sb., o *odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)* v posledním znění.

Zákon č. 273/2008 Sb., o *Policii České republiky* v posledním znění.

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

Zákon č. 418/2011 Sb., o *trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim* v posledním znění.

Jiné dokumenty

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petr ZEMAN a Petra FARIDOVÁ. *Souhrnná výzkumná zpráva z projektu Násilná sexuální kriminalita v ČR se zaměřením na její aktuální formy, na zvyšování účinnosti odhalování a postihu jejích pachatelů a na možnosti ochrany společnosti před sexuálně motivovaným násilím*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, prosinec 2015. Dostupné také z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/VG20122014084svz.pdf>.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv: ve znění Protokolů č. 11, 14 a 15 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12, 13 a 16. Strasbourg: Evropský soud pro lidská práva, 2021. Dostupné také z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf.

Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014. Štrasburk: Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 2015. Dostupné také z: [https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf\(2015\)18](https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf(2015)18).

MAREČKOVÁ, Alena, Filip ŠINKNER, Leona PLÁŠILOVÁ a kol. *Analýza zahraniční zkušenosti: Primární prevence sexuálně motivované trestné činnosti*. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2022. Dostupné také z: <https://www.projektparafilik.cz/odbornematerialy>.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, [2019]. Dostupné také z: https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, leden 2021. Dostupné také z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021.pdf>.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: úplné znění k 1. září 2021. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, září 2021. Dostupné také z: https://www.msmt.cz/file/56051_1_1.

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/01-spk-2022-2027-strategie-pk-pdf.aspx>.

Zápis z jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů konaného dne 22. září 2022. Praha: Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR, 2022. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cinnost_rady/Zapis_RVRZM_22-9-2022_FINAL_s_podpisem.pdf. Čj. 46783/2022-UVCR.

Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027. Praha: Policejní prezidium České republiky, červenec 2020. Dostupné také z: <https://www.policie.cz/soubor/koncepce-rozvoje-policie-cr-do-roku-2027-pdf.aspx>.

Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání. Lanzarote: Rada Evropy, 2007. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/168046e1e9>.

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. Istanbul: Rada Evropy, 2011. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

Teze trestní politiky. Praha: Sekretariát Rady vlády ČR pro lidská práva, [2021]. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rp/vybory/Pro_trestni_politiku/Teze-trestni-politiky_1.pdf.

Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Vienna: United Nations, May 2021. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/commissions/Congress/21-02815_Kyoto_Declaration_ebook_rev_cover.pdf.

ECOSOC Resolution 2002/13: Action to promote effective crime prevention. New York: United Nations Economic and Social Council, 2002. Dostupné také z: <https://www.un.org/ecosoc/sites/www.un.org.ecosoc/files/documents/2002/resolu reso-2002-13.pdf>.

Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022. Praha: Úřad vlády ČR, duben 2019. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>

Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Výbor CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014. [Praha]: Vláda České republiky, [2015]. Dostupné také z: [https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf\(2015\)29](https://www.coe.int/en-GB/web/cpt/czech-republic.CPT/Inf(2015)29).

Statut Republikového výboru pro prevenci kriminality: ve znění usnesení vlády České republiky ze dne 6. dubna 2022 č. 276. Praha: Vláda České republiky, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>.

ZVĚŘINA, Jaroslav, Petr WEISS a Martin HOLLÝ. *Výsledky terapeutické kastrace u parafilních sexuálních delikventů*. Praha: Sexuologická společnost, ČLS J.E.P., 2014. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/13000/28545/Výsledky_terapeutické_kastrace_u_parafilních_sexuálních_delikventů.pdf.

Elektronické zdroje

Asociace organizací v oblasti vězeňství [online]. Praha: Asociace organizací v oblasti vězeňství, c2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://aoov.cz>.

Bez trestu [online]. Praha: Bez trestu [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz>.

About the European Committee on Crime Problems (CDPC). *European Committee on Crime Problems* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cdpc/european-committee-on-crime-problems>.

Council of Europe [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>.

EUCPN [online]. Brussels: EUCPN, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.eucpn.org>.

European Union Agency for Criminal Justice Cooperation [online]. The Hague: Eurojust, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu>.

Child Sexual Abuse Prevention Network (CSAPN). *European Commission: Migration and Home Affairs* [online]. Brussels: Directorate-General for Migration and Home Affairs, [2023] [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/child-sexual-abuse-prevention-network-csapn_en.

Topics. *European Forum for Urban Security* [online]. Paris: European Forum for Urban Security, c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://efus.eu/category/topics>.

Europol [online]. The Hague: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, c2022 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu>.

HODAČOVÁ, Veronika. Nebezpečí spojená se sextingem. *Policie České republiky* [online]. Praha: Oddělení prevence Policejního prezidia ČR, c2023, 17. 8. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nebezpeci-spojena-se-sextingem.aspx>.

HODAČOVÁ, Veronika. Tvoje cesta. *Policie České republiky* [online]. Praha: Oddělení prevence Policejního prezidia ČR, c2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/tvoje-cesta.aspx>.

International Child Sexual Exploitation database. *The International Criminal Police Organization* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>.

What is INTERPOL?. *The International Criminal Police Organization* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/What-is-INTERPOL>.

JANOUSEK, Artur. V příštím roce by mohl fungovat registr sexuálních delikventů. Má jim zabránit v práci s dětmi. *IRozhlas* [online]. Český rozhlas, c1997-2023, 28. prosince 2022 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zneuzivani-deti-registr-sexualnich-delikventu_2212281045_pj.

Konsent: naše workshopy. *Konsent* [online]. Praha: Konsent, c2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://konsent.cz>.

Výkladový psychologický slovník [online]. Jaroměř: Michaela Peterková, c2008-2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.psychoweb.cz/slovník/deviace-deviantni-co-to-je-vyznam-podle-slovníku>.

MICHÁLKOVÁ, Eva. Analýza: sekundární viktimizace, rozpory a stereotypy v rozsudcích. *ProFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí* [online]. Praha: proFem, c2023, 21.02.2023 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/analýza-sekundarni-viktimizace-rozpory-a-stereotypy-v-rozsudcích>.

Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, [2007]. Dostupné také z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515>.

Přehledy statistických listů. *InfoData: statistika a výkaznictví* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

OSN. *Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizacích ve Vídni* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/osn/index.html.

Informace pro novináře. *Projekt Parafilik* [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, [2019] [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://parafilik.cz/media/informace-pro-novinare>.

NEŠPOR, Zdeněk R., ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2022-11-24]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Deviace_socialni.

Prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra, c2023 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality>.

Moderní sebeobrana [online]. Praha: Pavel Houdek, c2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.moderni-sebeobrana.cz>.

Akce a projekty: Preventivní akce a projekty. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-a-projekty-655004.aspx>.

Odbor věcných gescí a statistik. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, c2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-vecnych-gesci-a-statistik.aspx>.

Statistiky kriminality. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Vývoj registrované kriminality v roce 2022: Mravnostní kriminalita. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, c2023, 13. ledna 2023 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

RANDÁKOVÁ, Růžena. #SayNo! - Celoevropská kampaň proti zneužívání dětí online. *Policie České republiky* [online]. Praha: NCOZ SKPV, c2023, 19. června 2017 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sayno-celoevropska-kampan-proti-internetovemu-sexualnimu-natlaku-a-vydirani-deti-rekni-ne.aspx>.

Kdo jsme. *RUBIKON Centrum: pomáháme překročit minulost* [online]. Praha: RUBIKON Centrum, c2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme>.

Frontpage. [online]. Helsinky: The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), c2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://heuni.fi/frontpage>.

TOMANOVÁ, Lucie. Kastrace sexuálních deviantů. In: *Reportéři ČT* [online]. Praha: Česká televize, c1996-2021, 28. 2. 2011 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/211452801240009/0/43946-kastrace-sexualnich-deviantu>.

Členské státy. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC Praha [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/clenske-staty>.

Internetová jazyková příručka [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, c2008-2022 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kontrola>.

Počet lektorů v programu Zuřivec se rozšířil. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, c2023, 5. dubna 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/pocet-lektoru-v-programu-zurivec-se-rozsiril>.

International Classification of Diseases, Eleventh Revision (ICD-11) [online]. Verze 02/2022. Geneva: World Health Organization, 2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/2110604642>.

Violence against women [online]. Geneva: World Health Organization, 9 March 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

ZVĚŘINA, Jaroslav. Forenzní posuzování a léčení sexuálních delikventů: Biologická léčba sexuálních delikventů. In: *WikiSkripta* [online]. [Praha]: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/Forenzní_posuzování_a_léčení_sexuálních_delikventů.

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1 Skladba registrované sexuální kriminality v roce 2022.....	29
Graf 2 Vývoj počtu a skladby registrovaných sexuálních trestných činů od roku 2010.....	30
Graf 3 Vývoj registrované sexuální kriminality a její objasněnosti od roku 2010.	30
Graf 4 Vývoj podílu registrované sexuální kriminality na celkové registrované kriminalitě od roku 2010.	31
Graf 5 Vývoj skladby hlavních sankcí za znásilnění od roku 2011.	74
Graf 6 Vývoj skladby hlavních sankcí za pohlavní zneužití od roku 2011.	75
Graf 7 Skladba ukládaných trestů – souhrn za roky 2011–2021 dle paragrafů TZ	76

Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled sexuálních trestných činů a korespondujících kategorií TSK.	28
Tabulka 2 Počet registrovaných (objasněných) skutků v roce 2022 v ČR.....	28
Tabulka 3 Orientační přehled trestních sazeb za trestné činy dle jednotlivých trestních zákonů.....	45
Tabulka 4 Počet ochranných léčení zaevidovaných v roce 2021 dle forem a paragrafů TZ.	68
Tabulka 5 Hlavní sankce uložené za jednotlivé TČ v roce 2021 dle paragrafů TZ.	73
Tabulka 6 Počty uložených nepodmíněných trestů v roce 2021 dle délky a paragrafu TZ.	73
Tabulka 7 Počty uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody dle délky a paragrafu TZ, souhrn za roky 2011 až 2021.	77